

אוצרות גאוני הדורות

פניני דרוש והידוש
לפרשת השבוע

רעיונות מובחרים ושמועות נאות
מבית מדרשם של רבותינו מעתיקי השמועה
ערוכים ומסודרים ככתבם וכלשונם בטוב טעם ודעת

ויקרא

- א. מכתב מאליהו | מלשון המקרא למדים כמה חשובה ההכנה למצוה ולא עשייתה כמקרה.....
- א. באר יוסף | הלמוד מאדם הראשון בשךש החטא שכיכל לשבש מהלכי עולם לדורות רבים.....
- ב. אור חדש | על האדם להתמיד בשלמות עלינו גם בעלותו לגדלה.....
- ג. דעת תורה | גדל הזהירות שלא יהיה כל פגם בכדי שיחשב ריח ניחוח לד'.....
- ג. אהבת והונת | בדרך העולה לעשית התשובה בצורה משלמת.....
- ד. אמת ליעקב | קנאות שאינה נשלטת ומדרכת על פי התורה אין בה ממש.....
- ד. כלי יקר | דקדוק המקרא באפני הקרבה לבורא יתברך לפי דרגת האדם.....
- ה. לב אליהו | במנחת עני נאמר 'נפש' פי מקריב נפשו לפני ד', כך המתנגע בתורה ומקריב נפשו.....
- ו. חתם סופר | הענין המיוחד שלא תהיה עבודה תפלה כמו מלח הנותן טעם בקרבנות.....
- ו. שפתי פהן | הלמוד מה'מלח' לדרך האדם בעבודתו.....
- ו. דרש משה | הנתינה מאהבה היא המבחרת ביותר לגדל אהבתו עם הבורא.....
- ז. משך חכמה | במעלת הלמוד בהסתר וצניעא ולשם שמים.....
- ח. משנת רבי אהרן | האחריות הנלמדת לכל אחד בהליכותיו עבור הפלל כלו.....
- ח. אור רש"ז | הלמוד להתגבר על ידי שני כחות הפכיים לגדל האדם.....
- ט. הפץ חיים | חיוב נתינת הצדקה במקום הקרבנות בימינו.....
- י. אור ישראל | האדם צריך הזהר בחטא כפי הפרותו וקרבתו לה'.....
- י. אור יהל | אין במציאות שום חטא ועוון אף היותר קל לפי ראות עיני האדם, שהנהו קל באמת.....
- יא. אונים לתורה | הפפרה לחטא הנצרכת גם לעצם החטא וגם לנפילה ברשותו של היצר.....
- יב. נפש שמשון | על האדם להמעיט מאכלים לגופו ויחשב בהקרבה לבוראו ולהתעלות על ידה.....
- יב. פנים יפות | על האדם להמעיט מאכלים לגופו ויחשב בהקרבה לבוראו ולהתעלות על ידה.....
- יג. דרשות מהרא"ל | גדל ההקרבה בהתאם לפי שנות מהחטא והרצון לכפר עליו בהבאתו.....
- יד. פלפולא דאורייתא.....
- יט. מעשי רבותינו.....
- כג. יומא דהילולא.....
- כה. שוהם וישפה.....

פְּרַשְׁת וַיִּקְרָא

יש להבין על איזו פְּנֵה צְרִיכִים אָנוּ לְלַמֵּד מֵאֲדָם הָרֵאשׁוֹן בְּהִבָּאֵת הַקְּרָבָן, דָּאָם יֵשׁ בְּאֵן רְצוֹן וְצוּי ה' דְּמִי שְׁחָטָא יְבִיא קְרָבָן, אָם בְּן עֶצֶם הִבָּאֵת הַקְּרָבָן אָנוּ מְצוּיִם לַעֲשׂוֹת עַל פִּי צוּי הַתּוֹרָה, אָף אָם אֲדָם לֹא הִיָּה מְבִיא קְרָבָן, וּמָה יֵשׁ לָנוּ לְלַמֵּד וּלְהַתְבוּנָן מֵאֲדָם הָרֵאשׁוֹן שֶׁהִבִּיא קְרָבָן עַל חֲטָאוֹ, וְיַעֲזִיב בְּאֹר הַחַיִּים מֵה שֶׁכָּתַב בְּזֶה.

וְאֶפְשָׁר בְּזֶה דְּכָפִי הַיְדוּעַ עֲקַר הַקְּרָבָן הִיא הַתְּשׁוּבָה וְהַחֲרָטָה עַל הַחֲטָא, וְיִסוּד הַחֲרָטָה הוּא הַהֲכָרָה בְּגִדְל חֲטָאוֹ, וְהַפְּגָם הַנוֹרָא שֶׁפָּגַם בְּנַפְשׁוֹ וּבְזוּרְעוֹ בְּפָרְט, וּבְכָל הָעוֹלָם בְּכָלֵל, וְכַשְׂיִשִּׁים לֵב לְהַתְבוּנָן וּלְהַפְּרִי אֵת גִּדְל הַהֲשַׁחֲתָה לוֹ וּלְדוֹרוֹתָיו וּלְכָל הָעוֹלָם, אִזּוֹ יִתְחַרֵּט בְּחֲרָטָה גְּמוּרָה וְיִדְאָג וְיִתְאַוּנָן עַל חֲטָאוֹ בְּמַר לְבוֹ, שֶׁכָּל אֵלּוּ הֵם מַעֲקָרֵי הַתְּשׁוּבָה, כְּמִבְּאָר בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה לְרַבְּנוּ יוֹנָה וְ"ל, וּמִתּוֹךְ זֶה יִקְבַּל עָלָיו בְּלֵב שְׁלֵם שְׁלֹא יִשׁוּב לְכַסְלָה עוֹד, שְׁנֵה עֲקַר וְיִסוּד הַתְּשׁוּבָה, וְאִזּוֹ יִתְקַבַּל קְרָבָנוּ לְרְצוֹן לְפָנֵי ה'.

וְכִדְי שִׁיְהִיָּה לְאָדָם שׁוּם מִשְׁגַּל הַלְּבִיָּן מֵה גְדוֹל חֲטָאוֹ בְּעִבְרוֹ עַל צוּי ה', וּבְמָה שֶׁהִמְרָה אֵת דְּבָרָיו, יֵשׁ לְלַמֵּד וּלְהַתְבוּנָן מֵאֲדָם הָרֵאשׁוֹן אֲשֶׁר בְּאָכְלוּ מִעֵץ הַדַּעַת הִבִּיא עָלָיו וְעַל כָּל הָעוֹלָם אֵת מַר הַמּוֹת, וְכֵן נִתְקַלַּל הוּא וְכָל הָעוֹלָם כְּלוֹ בְּעַמֵּל הַפְּרִנְסָה וְחֲסוּרְנָה, שְׁשִׁתִּי אֵלּוּ הֵינּוּ פַחַד הַמּוֹת וְעַמֵּל הַפְּרִנְסָה, הֵן הִנֵּה הַמְּקוֹר וְהַשְּׂרָשׁ שֶׁל כָּל הַצְּרוֹת וְהַפְּרָעָנוּת הַבְּאוֹת עַל הָאָדָם מִשְׁףָּן יְמֵי חַיָּיו, דְּכָל מֵאֲרַע שְׂיִאָרַע בְּגוּפוֹ, וְכָל חַלִּי אוֹ שׁוּם פְּגַע רַע, מְבִיא בְּלָבוּ פַחַד מֵהַמּוֹת, וְאָם לֹא הִיָּה מְנוֹת בְּעוֹלָם, אִזּוֹ לֹא הִיָּה מְקוּם לְכָל הַדְּאָגוֹת הָאֵלּוּ, וְתַמִּיד הִיָּה בְּטוּחַ בְּחַיָּיו.

וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֵהֶל מוֹעֵד
לֵאמֹר: [א, א]

מִכְתָּב מֵאֲלִיָּהוּ

רַבֵּי אֲלִיָּהוּ אֱלִיעֶזֶר דְּסַלְר - הַמְּכַתֵּב מֵאֲלִיָּהוּ

מִלְשׁוֹן הַמְּקַרָּא לְמִדִּים כְּמָה חֲשׁוּבָה
הַהֲכָנָה לְמִצְוָה וְלֹא עֲשִׂיתָה כְּמִקְרָה

מְצִינּוּ בְּקָרָא וַיִּקְרָא ה' אֶל מֹשֶׁה, וּבְרַשׁ"י שֵׁם הִבִּיא הַפְּסוּק קוֹל ה' בְּפִתְּחֵי וְגו' (תְּהִלִּים כֵּס ד), וּבְרַשׁ"י עַל הַפְּסוּק שֵׁם הַבּוֹ לֵה' בְּנֵי אֱלִים, פֶּרֶשׁ דְּהִינּוּ הַכִּינּוּ לֵה', אֲבָל בְּבַלְעִים כְּתִיב וַיִּקְרָא (בְּמִדְבָר כג ד) שֶׁהוּא לְשׁוֹן מְקַרָּה, וְהִינּוּ מַחֲמַת חֲסוּרֵן הַכְּנָה, וּבַזֵּהר בְּהַשְׁמַטוֹת אֵימָא דֵא' דְּוַיִּקְרָא זְעִירָא, דְּלֹא הוּי מֹשֶׁה בְּאֶרְץ יִשְׂרָאֵל וּבְבֵית עוֹלָמִים, פְּרוּשׁ דְּאֵלּוּ לֹא חֲטָאוּ וְלֹא הִיָּה וַיִּתְעַבֵּר בִּי לְמַעַנְכֶם, אִזּוֹ הִיָּה בְּחִינַת גֵּן עֵדֵן בְּשַׁלְמוֹת, וּבְחֲטָאָם חֲסַר בְּשַׁלְמוֹת, וּמִמִּילָא נִחְשַׁב שֶׁהַכְּנָה הִיָּתָה זְעִירָא, וְנִרְאָה כְּמוֹ וַיִּקְרָא חַס וְשְׁלוֹם.

דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קְרָבָן לֵה' מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבְּקָר וּמִן הַצֹּאן תִּקְרִיבוּ אֵת קְרָבְנְכֶם: [א, ב]

בְּאֵר יוֹסֵף

רַבֵּי יוֹסֵף צְבִי סַלְנֵט - רַב וַאב"ד בִּירוּשָׁלַיִם

הַלְמוּד מֵאֲדָם הָרֵאשׁוֹן בְּשִׁרְשׁ חֲטָא
שִׁיבּוֹל לְשִׁבְשׁ מֵהַלְכֵי עוֹלָם לְדוֹרוֹת
רַבִּים

וּבְמִדְרַשׁ תְּנַחוּמָא, לְמָה אָמַר אָדָם וְלֹא אָמַר אִישׁ, יִרְצָה לֹאמַר כִּי יִחֲטָא הָאָדָם כְּמוֹ אָדָם הָרֵאשׁוֹן שֶׁהַתְּחִיל לְחֲטָא יִקְרִיב קְרָבָן.

עולם כמו האבות הקדושים שהקריבו את קרבנם, והם כאלו לא היו ולא נחשבו לעצמת שאול.

מדברי רבנן משמע, כי כל דבר מצוה שפרוץ עצמו צער ורתור על הכבוד, הרי זה מתקבל ונושא חן מלפני הקב"ה מאד, ושאול שהיה המלך הראשון בישראל, נתן לבו להקריב את הקרבן על מפתן מלכותו, מיד בצעדו הצעד הראשון בתפקידו המרום, והוכיח בזה הנצעת הלב והתקרבות למי שנתן לו מלכות, להקב"ה הממליך מלכים.

הקרבנות הקרבן היתה באפן יבצורה של עונה גדולה, שהוא המלך בעצמו בנה את האבן הראשונה, ואחר כך בנו אחרים את המזבח עד פלותו.

מעלת וגדלת המלכות לא השפיעו על שאול לשנות ולהפחית מענותנותו כפי שהיה קדם שנעשה מלך, הוא נשאר בשלמותו הוא לא נשתפר מגדלות המלוכה ולא יצא מענותנותו המפגנת, הוא נצל במלאכה את ההודמנות שנתנה לו מן השמים להקריב קרבן בתור מלך. והוא עשה זאת כאדם פשוט כהדיוט וכאחד מהעם.

ובגוד לבני אדם וטבעם, שמיד כשהם מתעלים ומצליחים במעשיהם, הרי הם מאבדים מיד את הצמאון ואת השאיפה להשגת החכמות, נפקע אצלם פח בקשת האמת לשמר דברי חכמים בהכנעה כפי שהיו קדם קבלת המשרה, כיון שאדם נעשה רב הוא מאבד את פח ההתלמדות, ורצון העליה פוקע אצלו, התעלותו לדרגת רב שר או ממנה ומנהיג מפקיעה את הכשר להיות באותו זמן גם תלמיד.

והחלק השני מפגעי האדם הוא בקושי והשגת פרנסתו הקשה קריעת ים סוף, אשר אליה הוא נושא את נפשו תמיד וסובל ממנה פגעים ומרעין בישין, וכל התלאות שונות ומשונות שעוברים עליו, רבם הם בשביל מחיתו הקשה עליו, ואם לא היה נתקלל האדם בקללת הפרנסה של בזעת אפיו האכל לחם, אז היה מאשר בחיים, והיה פנוי תמיד להיות דבוק במחשבתו ובמעשיו אף ורק בדברים העומדים ברימו של עולם. נמצא שכל הצרות המתרגשות ויבאות לעולם בכלל ובפרט, בלן הנה תוצאות החטא של אכילת אדם הראשון מעץ הדעת.

אם עלה קרבנו מן הבקר זכר תמים קריבנו אל פתח אהל מועד קריב אתו לרצנו לפני ה': [א. ג.]

אור חדש

רבי חיים אפרים זייטשיק - מנהל רוחני ושיבת גובהרדוק

על האדם להתמיד בשלמות עליתו גם בעלותו לגדלה

שנינו בילקוט (שמואל א') 'ויבן שאול מזבח לה', אתו החל לבנות מזבח לה', והלא כמה מזבחות בנו הראשונים, ויבן נח מזבח, אברהם, יצחק, משה ויהושע, ואת אמרת החל, רבנן אמרי החל להיות ראש למלכים, אמר רבי יודן מאחר שנתן נפשו על הדבר, מעלה עליו הפתוב כאלו החל.

ויש להבין איוו מסירות נפש היתה לו לשאול פאן, מהו הדבר שמוסר את נפשו עליו עד שהשתבח כל כך מהקב"ה ונשא חן בעיניו עד שהעלה עליו הפתוב כאלו היתה הוא המתחיל בקרבנות, וממנו נתחדש ענין הקרבן, בעוד שהקדימהו גדולי

כי אם באחרית הימים, בבשול הרע בתכלית פימי עולם וכשנים קדמוניות, פימי נח והבל שלא היתה עבודה זרה בימיהם, ואז דוקא נאמר וירח ה' את ריח הניחוח, ומהו אם היתה עבודה זרה פימיו אינה שיכות יש לנח איש צדיק, לו היתה העבודה זרה באינה מקום שהוא בעולם!?

אָבֵל כֵּן הוּא הַדָּבָר, אָמַת שְׂאִין לוֹ לִנְחָ שׁוּם כֵּל שִׁיכוֹת לְהַעֲבֹדָה זָרָה, אָבֵל רִיחַ נִיחוּחַ כִּכָּר אֵין כָּאֵן, יִהְיֶה תִבְשִׁיל אֶפְלוּ מְלֵא מְטַעֲמִים בְּלִי כֵּל חֶסְרוֹן, אוֹלָם אִם אָף יִהְיֶה קֶצֶת מְעֻשָׁן, כִּכָּר אִי אֶפְשֶׁר לְטָלוֹ בְּפֹה, זְבוּבֵי מוֹת יְכֹאִישׁ יְבִיעַ שְׂמֹן רוֹקֵחַ (קהלת י א) רִיחַ רַע נְדוּף יִדְף בְּאִשׁוֹ גַם לְקֶצֶה הָעוֹלָם, וְלֹה' מִנְחָה מְעֻשָׁנָה לֹא תֵעָרֵב.

ושחט אתו על ירך המזבח צפנה לפני ה' וזרקו בני אהרן הפהנים את דמו על המזבח
סביב: [א, יא]

אהבת יהונתן

רבי יהונתן איבשיץ - האורים והמים

בדרך העולה לעשות התשובה בצורה משלמת

ושחט אתו על ירך המזבח צפנה לפני ה'. והא דדייקא צפונה, נראה לפרש דאיתא במסכת תמיד, דשני פשפשים הנה בשער הגדול להר הבית, אחת בדרום ואחת בצפון, בדרום באמת כלם היו נכנסים בו, ובצפון הנה שער קטן.

וזהו במרכבה עליונה, שני שערים הם, שער אחד אשר בו נכנסים כל הצדיקים, ושער השני הוא לבצלי תשובה אשר הקב"ה חותר חתירה תחת פסא הכבוד, והוא השער הקטן לבל ישטינו המלאכים עליו אשר סרח, ומקראוי הוא לבל לקבל תשובתו, אבל הקב"ה ברחמינו מקבלו.

וקרבו וקרעו ירחץ במים והקטיר הפהן את הכל המזבחה עלה אשה ריח ניחוח לה':

[א, ט]

דעת תורה

רבי ירוחם ליבוביץ - מנהל רוחני בישיבת מיר

גדל הזהירות שלא יהיה כל פגם בכדי שחשב ריח ניחוח לה'

וּבְרִשׁוֹי נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני. ובמדרש (ויקרא ד ט) איתא משל למלך שהיו לו שני מגורסין, בשל לו האחד תבשיל, אתא ואכלו והם ערב לו, ועשה השני תבשיל ואכלו וערב לו, ואין אנו יודעים איזה מהם ערב לו יותר, אלא ממה שהוא מצוה את השני ואומר לו פתבשיל הזה תעשה לי, אנו יודעים שהשני ערב לו בו יותר, כך הקריב נח קרבן והיה ערב להקב"ה, שנאמר (בראשית ח כא) וירח ה' את ריח הניחוח, הקריבו ישראל והיה ערב להקב"ה, ואין אנו יודעים אי מהם ערב לו ביותר, אלא במה שהוא מצוה את ישראל ואומר להם וריח ניחוח תשמרו להקריב לי, אנו יודעים ששל ישראל הוא ערב ביותר, הדא הוא דכתיב (מלאכי ג ד) ויערכה לה' מנחת יהודה וירושלם פימי עולם ושנים קדמנית' וכו', פימי עולם פימי נח, וכשנים קדמנית פימי הבל שלא היתה עבודת פוככים פימיו, עד כאן.

והדברים מבהילים עד מאד, פי יש בעבודה האדם לפני ה' ענין של עשיית מטעמים, צריך הוא האדם להיות אמן בבשול ותבול, פי יערב לפניו יתברך המבשל חתיכת בשר במים לבד גם כן ראוי לאכילה, אבל ריח ניחוח אין בבשול פנה, אמנות הבשול היא דוקא כשמתבלין בו סממנים המיחדים להתבשיל ההוא, עד שריחם יעלה וילך למרחוק, והנה לריח ניחוח ממש.

והדברים נוראים כל כך עד שלא יערב לפני ה' מנחת יהודה וירושלם

אָבֵל בָּאֵמֶת מַגְלָה לָנוּ הַרְמַב"ן, שְׂאֵחַר הַקְּנָאוֹת שֶׁל הַיִּתְפָּרְדּוּ הוּא עוֹשֶׂה וַיִּחְלִיפוּ, כְּלוֹמֵר הוּא עֲצָמוּ מִחֲלִיף בֶּן זוּג וְהוֹלֵךְ לְזָנוֹת עִם אַחֲרוֹת, וְהֵינּוּ מִשּׁוֹם שֶׁהַעוֹף עֲצָמוּ הוּא בַעַל כַּעַס, וְאֵינּוּ שׁוֹלֵט עַל רִגְשׁוֹתָיו וּמַעֲשָׂיו, כְּלוֹמֵר שֶׁקְנָאוֹתוֹ אֵינָה מְדַרְכֶּת לְפִי הַהֶגְיוֹן וְהַיִּשָּׁר, אֲלֵא לְפִי הַרְגֵשׁ וְהַכַּעַס בְּלִי מִשְׁמַעַת וְשִׁלְטָה.

וְנִפְשׁ כִּי תִקְרִיב קִרְבָּן מִנְחָה לַה' סֶלֶת יִהְיֶה קִרְבָּנוּ וַיִּצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְנָתַן עָלֶיהָ לְבָנָה:

[ב, א]

כְּלֵי יִקָּר

רַבֵּי אֶפְרַיִם לֹונְטְשִׁיץ - הַכְּלֵי יִקָּר

דְּקָדוֹק הַמִּקְרָא בְּאֵפְנֵי הַקְּרִיבָה לְבוֹרָא יִתְבַּרַד לְפִי דְרַגְתַּת הָאֲדָמָה

נִפְשׁ כִּי תִקְרִיב מִנְחָה. מִי דְרָכּוֹ לְהִתְנַבֵּד מִנְחָה עֲנִי אָמַר הַקַּב"ה מַעֲלָה אֲנִי עֲלוֹי כְּאֵלוֹ הַקְּרִיב נִפְשׁוּ (מִנְחוֹת קַדֹּשׁ), וּמִטַּעַם זֶה נֶאֱמַר בְּפִרְשֵׁת צו (ו ט) 'מִצְוֹת תֵּאָבֵל', וְהֵינּוּ לְחֵם עֲנִי וְעֲנִי כִּי כָּל זֶה שִׁיף אֶל הַעֲנִי הַנִּכְנָע בְּטַבַּע כַּעֲסַת הַמַּצָּה שְׂאֵינּוּ עוֹלָה. וְעַל דִּרְךָ זֶה יִתְבַּאֵר סֵדֵר כָּל הַקְּרִיבּוֹת הַלְלוֹ, וְכָל הַקּוֹדֶם קוֹדֵם בְּפִסּוֹק, הוּא קוֹדֵם לְבוֹא לְיַדֵּי חֲטָא, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב (דְּבָרִים לֵב טו) 'וַיִּשְׁמַן יִשְׂרוּן וַיִּכְבְּטוּ'.

וְכֵּן מִי שֶׁהוּא גָדוֹל מִחֲבָרוֹ בַּעֲשֶׂר אוֹ בְּכָבוֹד, יִצְרוּ גָדוֹל מִמֶּנּוּ, וְרָאִיָּה מִמֶּה שֶׁנֶּאֱמַר (ד כב) 'אֲשֶׁר נָשִׂיא יִחְטָא', כִּי לְשׁוֹן אֲשֶׁר מוֹרָה עַל הַוּדָאִי, לְפִי שֶׁנִּשְׂאֵתוֹ מִבִּיאוֹ לְיַדֵּי חֲטָא שִׁיִּצְרוּ גָדוֹל מִחֲבָרוֹ. עַל כֵּן הַזְכִּיר תַּחֲלָה הַבְּקָר, שֶׁמִּסְתַּמָּא הַמִּקְרִיבוֹ עֲשִׂיר הוּא, וְאַחַר כֵּף הַזְּכִיר צֹאן, שֶׁדְּרָכּוֹ שֶׁל בִּינוּנִי לְהִבִּיא צֹאן, וְאַחַר כֵּף הַזְּכִיר קִרְבָּן עוֹף, שֶׁדְּרָכּוֹ שֶׁל עֲנִי לְהִבִּיא עוֹף, וְאַחַר כֵּף הַזְּכִיר הַמִּנְחָה הַמִּבִּיא מִי שֶׁהוּא בְּדִלֵי דְלוּת.

וְזֶה שְׂאֵמֵר דְּוֹד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם 'פְּתַחוּ לִי שַׁעֲרֵי צְדָק אֲבֵא בָם', הֵינּוּ שַׁעַר הַתְּשׁוּבָה שַׁעַר הַקְּטָן דְּזֶה הַשַּׁעַר לַה', הֵינּוּ שַׁעַר הַגָּדוֹל צְדִיקִים יָבֵאוּ בוֹ, הֵינּוּ כָּל הַצְּדִיקִים נִכְנָסִים בוֹ, אוֹדֵךְ כִּי עֲנִיתָנִי, עַל דִּי דְחִיקַת פֶּתַח קֶטָן, וְתַחֲי לִי לִישׁוּעָה, כִּי אֲבָן הוּא הַיִּצָּר הַרַע שֶׁיִּחְזַק אֶל קְרָאוֹ אֲבָן, וְהֵינּוּ אֲבָן שֶׁחֲטָא מְאִסּוֹ הַבּוֹנִים הֵם הַמֶּלְאָכִים לְבַל לְקַבַּל תְּשׁוּבָתִי, אֲבָל בָּאֵמֶת הֵיטָה לְרֵאשׁ פְּנֵה, דְּבִמְקוֹם שֶׁבְּעָלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִין אֵין צְדִיקִים גְּמוּרִים יְכוּלִין לַעֲמֹד בוֹ, וְכֵן הַעֲנִין כְּאֵן, דְּהַחֲטָא הֵזָה הַמִּבִּיא קִרְבָּן, וּמִלְאָכִים דּוֹחֲפִין אוֹתוֹ לְבַל לְקַבְּלוֹ וְשַׁחַט צְפוּנָה לְפָנֵי ה' הוּא לְהַקְב"ה בַּעֲצָמוּ.

וְאִם מִן הַעוֹף עֵלָה קִרְבָּנוּ לַה' וְהַקְּרִיב מִן הַתְּרִים אוֹ מִן בְּנֵי הַיּוֹנָה אֵת קִרְבָּנוֹ: [א, יד]

אֵמֶת לִיעֶקֶב

רַבֵּי יַעֲקֹב מִמִּינְצְקֵי - רֵאשׁ יִשִּׁיבַת תּוֹרָה וְדַעַת

קְנֹאוֹת שְׂאֵינָה נְשַׁלְטַת וּמְדַרְכֶּת עַל פִּי הַתּוֹרָה אֵין בַּה מִמֶּשׁ

כְּתִב הַרְמַב"ן וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, אֲבָל רַצָּה בְּתוֹרִים הַגָּדוֹלִים בַּעֲבוּר פְּרִישׁוֹתָן וְהַדְּבָקָם בְּדוּעַ מַהֵם, שֶׁפִּינּוּן שְׂאֵבֵד בֶּן זוּגוֹ לֹא יִדְבַק בְּאַחַר לְעוֹלָם כּו', אֲבָל הֵינּוּנִים קְנָאִים מְאֹד וּבְקָנְאָתָם יִתְפָּרְדּוּ וַיִּחְלִיפוּ, עַל כֵּן לֹא בְּחַר בָּהֶם אֲלֵא הַקְּטָנִים קִדָּם שִׁיזְדוּגּוֹ וְכו', וְעֵינִין שֵׁם.

בְּדְבָרֵי הַרְמַב"ן אֵלוֹ אֲנִי מוֹצֵאִים דְּגַמָּא נּוֹסֶפֶת לְמָה שֶׁבְּאַרְתִּי בְּחִדּוּשֵׁי לְעִיל בְּפִרְשֵׁת וַיְחִי (בְּרַאשִׁית מֵט ט) שֶׁקְנָאוֹת שְׂאֵינָה נְשַׁלְטַת וּמְדַרְכֶּת עַל פִּי הַתּוֹרָה אֵינָה חֲשׁוּבָה לְכָלוּם וְסוֹפָה לְקַלְקַל יוֹתֵר מִמֶּה שֶׁהִיא מִתְקַנֶּת, כִּי בָּאֵמֶת הֵלֵא הַבֶּן יוֹנָה הֵזָה חוּשֵׁד בְּאִשְׁתּוֹ שִׁזְנָתָה, וְכִרְבַּב קְנָאָתוֹ הוּא מְגַרְשָׁה מִקְנֵוּ, וְהֵלֵא קְנָאוֹת זֹו בָּאֵמֶת הוּא דְּכָר הוֹגֵן מִצְדוֹ.

הקב"ה מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו לפני.

הנה מי שהוא עשיר מביא פר לעולה או אף אם אינו עשיר, אבל ירו משגת מביא קרבן נדבה כבש וכדומה. ובודאי אנשים אלו עוד נשאר להם בביתם רוח יותר מזה שהם מתנדבים להקריב לד', הרי אף שאמת הוא שנדבת לבם מקבלת ברצון וריח ניחות לפניו יתברך, אם עשו אותו כהגון וכדין ובמחשבה הראויה, אבל לכדי מדרגה של מסירות נפש בודאי עדין לא הגיעו.

אבל זה העני בא למקדש בלב נשבר ונדכה, ולרש אין כל כי אם קצת סלת ומעט שמן, והרי הוא שפל בדעתו ואומר בלבו מה אני ומה חיי ובמה אני בא לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, ועד כמה שהיה שפל ונדונה בעיני עצמו עד הביאו קרבן נדבתו, הרי עכשיו כשהוא עומד ומנחת הסלת בידו, השברה ורחו בקרבו עוד יותר, ומתעטף בבושה וכלמה, וכלו אומר תחנה לד' אגא קבל נא מנחתי הדלה באהבה וברצון כאלו הקרבת לפניך פר לעולה כלו כליל אש על מזבחתך לריח ניחות. אומר לו הקב"ה לא כן בני, כאשר רצית שכפר ושעיר יחשב לך סליחה ושמן, אלא מעלה אני עליך כאלו עקרת את עצמך עולה לפני, ומסרת נפשך להשרף באש אשר תוקד על המזבח למען קדושת שמי, וזה מה שאמר הכתוב (ישעיה נז טז) 'מרום וקדוש אשכונ ואת דכא ושפל רוח', והוא מה שנאמר כאן 'ונפש כי תקריב מנחה לד', ובארו חז"ל מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו לפני.

ביוצא בזה מצאנו בלמוד התורה הקדושה, יש אנשים בעלי כשרון אשר חננם ה' יתברך בלח זכרון נפלא, או בתפיסה מהירה והבנה גדולה, או בכלם יחד, הרי זה חלק טוב שקבלו מתנה טובה מאת ד'

ועל כן נאמר במקור וקרבו וכרעו ורחץ במים, היינו קרבו של קרבן, אבל קרב איש ולב עמק לא רוחץ, ועוד טמאתו בו, כי על הרב העשור גורם בעוט, ומצאתו לא רוחץ, אבל הבינוני הוא יותר טהור המחשבות, על כן נאמר בו והקרב והכרעים ורחץ במים, לכלל גם קרב איש המקריב שעל ידי הקרבן ישוב ונחם על הרעה, ותוכו רצוף מי טהרה, אבל העני אשר ה' מחסהו, הוא יותר טהור המחשבות מכלם, נאמר בו והסיר את מראתו בנצתה והשליך אתה.

הפכה והשליכה זו יותר טובה מן הרחיצה, קמו שישליך מקרבו כל און, ולב נכון יתחדש בקרבו וישן מפני חדש יוציא, ובדלי דלות שהוא נכנע ביותר ותמיד עיניו נשואות אל ה', נאמר בו ונפש כי תקריב, כי לא זו שמשליך מתוכו כל תוף ומרמה, אלא כל נפשו הוא מקריב כליל לה', וכלו נעשה ברירה חדשה, לכה נאמר במנחה זו קדש קדשים מאשי ה', רצה לומר יותר מאשי ה' שנקרו למעלה.

לב אליהו

רבי אליהו לופיאן - מנהל רוחני ושיבת ננסת חזקיהו

רק במנחת עני נאמר 'נפש' כי מקריב נפשו לפני ד', כך המתניע בתורה ומקריב נפשו להבינה

בפרש"ה הזאת מצאנו מעלה בתרה, והוא שקראו הכתוב גם בהקרבת קרבן נפש ולא אדם, ככתוב ונפש כי תקריב קרבן מנחה לד', ומה זאת, הלא הנפש נתבעת על החטא, ועל הקרבן משתבח האדם ולא הנפש, אף כבר עמדו חז"ל על זה (מנחות קד): ואמרו לא נאמר נפש בכל קרבנות נדבה אלא במנחה, מי דרכו להתנדב מנחה - עני, אמר

שפתי כהן

רבי מרדכי הכהן מצפת - מגורי האר"י

הלמוד מה'מלח' לדרכי האדם בעבודתו

על כל קרבנות תקריב מלח. לא אמר קרבן אלא 'קרבנות', זה רמז לשלחנו של אדם שהוא מקום המזבח לשום גם עליו מלח, והטעם כדי לעורר את האדם על כמה דברים, א. שיזכר תמיד שנאבדו אנשי סדום ונעשו גפרית ומלח על שלא עשו צדקה. ב. שיאמר דברי תורה על השלחן כי נאמר ברית במלח, ונאמר ברית בתורה, לרמז אשר עם מזון הגוף נצרך להביא גם מזון הנפש.

ג. למען יזכר שהתרעמו המים התחתונים על אשר התרחקו מן יוצרם היושב בשמים, וכן ידאג האדם על אשר נרחק מן יוצרו. ד. שלא יבעט האדם בראותו שלחנו מלא כל טוב, ואשתו ויבניו סביבו, שהרי המים היו מקלסין להקב"ה, ולבסוף ירדו למטה ונעשו מלח.

ואם תקריב מנחת בכורים לה' אביב קלוי באש גרש כרמל תקריב את מנחת בכוריך:

[ב. יד.]

דרש משה

רבי משה פיינשטיין - האגרות משה

הנתינה מאהבה היא המבשרת ביותר לגדל אהבתו עם הבורא

ואם תקריב מנחת בכורים. מה שנאמר אם בג' מקומות, כאן ובשמות (כ כב) ושם (כג כד), משום שצריך לעשות מרצונו הטוב, ולא להקריב קרבן רק מצד החיוב, וכך שאף בתפלה אין לעשות תפלתו קבע, וכן בהלואה ובכל ענינים שבין אדם לחברו, צריך לעשות הכל מרצון גמור, וכדאימא בפרוש הרע"ב באבות (פ"א מט"ו) שפנותן צדקה ופניו כבושים בקרקע, הוא כאלו לא

מן השמים, אשרי להם ואשרי חלקם וכו', אבל יש מן ההוגים בתורת ד' אשר לא תאר ולא הדר להם בשום שכל וכשרון מיוחד, והם בתוף העם, לכן הם צמלים ויגיעים להבין כל פרשה ופרק וכו', עליהם אומר הכתוב 'נפש צמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו', קראו הכתוב 'נפש צמל' כי דמו ונפשו הקריב לדעת את התורה, וכשם שבקרבנות לא הזכיר הכתוב 'נפש' אלא במנחת עני, מפני שנותן נפשו על קרבנו וכו', כמו כן הוא הדבר בעני בדעת שעמל ויגע להבין בתורה, והרבה פעמים אין ההצלחה מאירה לו פנים, אומר לו הקב"ה מעלה אני עליך כאלו מסרת נפשך על התורה ואני מסייעך.

וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשביט מלח ברית אלהיך מעל מנחתך על כל קרבנותך

תקריב מלח: [ב. יא.]

חתם סופר

רבי משה סופר - החתם סופר

הענין המיוחד שלא תהיה עבודה תכלה

כמו מלח הנותן טעם בקרבנות

מלח ברית אלקיך מעל מנחתך על כל קרבנותך תקריב מלח. ולא נאמר ברית אלקיך כמו במנחה, כי פת נקנה ומשוחה בשמן, אף שנאכל גם לשירים בלי מלח, הקפידה תורה למלח מחמת ברית אלקיך, אבל מליחת הקרבנות, חוץ מהטעם שהמלח הוא ברית אלקים, נצרך בפשטות מלח, משום הקריבהו נא לפחתך, כי המאכל תפל מבלי מלח, וזה שאמר הכתוב אצל מנחה לא תשביט מלח, יען הוא ברית אלקיך, אבל על כל קרבנותך, גם בלתי זאת תקדים מלח משום הקריבהו נא לפחתך.

דמעפכא דנקא כשההיכל פתוח, מה שאין פן הקטרה.

וְהַעֲנִין, דצריך להיות עבודה דנקא במקום התגלות אלקותו תברך ל'חד העבודה למקור המקורין לא לכה נפרד וכיוצא בזה חלילה, אבל פיון שהתחיל בעבודה לשמו תברך תו סוף עבודה דלא מעפכא, דכל העושה על דרך ראשונה עושה וסתמא לשמו תברך מקטיר.

וְכֵן כל תחלות עבודות אינן פשרין אלא ביום, לא בלילה, משום שביום יש התגלות אלקותו תברך, מה שאין פן בלילה, וכמו שמצינו שכל דברות שגדבר הקב"ה עם משה לא היה אלא ביום כמו שגאמר (במדבר ג א) 'ביום דבר ה' את משה', וכן מצאנו במדרש (שמו"ד מז ג) שבשעה שלמד משה מפי הקב"ה היה יודע שהוא יום וכשלמד לעצמו כו'.

וְכֵן אמרו בשלהי מנחות תלמידי חכמים העוסקים בתורה בלילה מעלה הפתוב כאלו עוסקים בעבודה שגאמר עבדי ה' העמדים בבית ה' בלילות, דסלקא דעתך אמינא דהוי כסוף עבודה דלא מעפכא שבשרה בלילה קא משמע לן, ובסוף תמיד כל העוסק בתורה בלילה שכונה כנגדו שגאמר קומי רבי בלילה כו' נכח ה' (איכה ב ט), פיון שפתיח לאהל מועד התגלות אלקותו תברך, תו הוי פתחלת עבודה שבשרה ביום.

עוד יש לומר, דהכונה של למוד בלילה הוא שלומד בעת אפל לא לכבוד רק בסתר, בצניעא, בעת הדחק, והלומד על מנת להתפכד או לעשות רב או להשלים את נפשו הוא כזורע, ואחרי כן כשבא לעת התועליות נעשה כזורע, וזה הורעים בדמעה ברנה יקצרו (תהלים קכו ח) נאמר על כל מפעלות האדם אם לא בא צדין התכלית נעשה כזורע לאיזה פעלה ואין זה שעת

נתן, ואף שודאי יש שכר גם על זה דעל כל פנים נתן מצד צווי ה', אבל רצון ה' תברך שהתסוד יעשה אדם ברצון ובהנהגה.

וכן לא יאחר אדם הא השמחה בכפורי הפרות הוא לבעלים יותר מלאחרים, ולמה אקרה תורה שהכפורים יתן לכהנים, אבל זאת משום שזהו הסימן היותר גדול שעושה מאהבה, ונראה שקין שהקריב מן הפחותים, הוא מצד ידיעתו שלה' תברך שיה ממש דבר גדול ודבר קטן, ורק להאדם יש דברים ששויים יותר, ונענש על זה, משום דה' תברך אינו צריך לשום דבר כי לו הכל, וכל ענין הקרבנות שהאדם יראה שהדבר החשוב לו נותן לרצון ה' תברך, ולכן גם הכפורים שחביב לו, יש לו לתתם לה' תברך ולתנם לכהנים אף שלפניה אין זאת חשיבות כל כך, ולכן נאמר גם בענין זה דכפורים ועמר להורות על כלל ענין הכפורים, אם דאותן הרצון שמקדם מצוה זו מראה על צדקתו ואמונתו.

וסוף ידו על ראש קרבנו ושחטו פתח אהל מועד וזרקו בני אהרן הכהנים את הדם על המזבח סביב: [ג, ב]

מישר חכמה

רבי מאיר שמחה הכהן מדוניסק - האור שמח

במעלת הלמוד בהסתר וצניעא ולשם שמים

ישחטו פתח אהל מועד - מגיד ששלמים ששחטן קדם פתיחת אהל מועד פסולין (ובחים נה:), לשיטת רבותינו בתוס' ערויבין (ב ד"ה שלמים) הוא הדין בכל הקרבנות, וכמו ששינינו במסכת תמיד (פ"ג מ"ז) לא היה תמיד נשחט עד שהיה שומע קול שער שופתת, ובנריקה גבי עולה כתיב וזרקו כו' פתח אהל מועד, נמצא דכל התחלת עבודה

שם פרוש רש"י דמלקמה יש צרף בעוצר, דהיינו שיעצור בהם שלא ירצו לכל עבר וכו', וגם 'עוזב' דהיינו מתזק שיתזק את העם לבל יפל רוחם בקרבם. והנה ידוע מה שאמרו חז"ל על מלקמתה של תורה (מגילה טו:) שהלמוד בעצמו יש בו מלקמה והתנצחות בכל עז, ויש בזה גם ענין המלקמה נגד היצור ונגד הסביבה, ודאי שיש צרף בזה לעוצר ועוזב שיהיו הפחות מרפזים ומסדרים, ולא זה בכה וזה בכה, וגם צריף את ענין החזיק.

ומדקדק לשון הפתוב ואפס עצור ועוזב', דלקאורה הוי ליה למימר 'עוצר ועוזב', אלא דרצה לומר דהחפורן הוא מצד המקבלים שאינן מניחים את עצמן להושע בתשועת ה' יתברך, שהולכים כל אחד בדרך שלו, וכדי להמנע מזה, צריף שיקבל עליו כל אחד על סדרי הישיבה בכל הפרטים, כי גם בהתרשלות קטנה בתחלתו, ירבה ויתרחב ההפסד בסופו, בדרך של יצר הרע, שבתחלה דומה לחוט של בוכיא וכו'.

וענין זה של דקדוק יתר במה שהוא תפקידו המיוחד, מתבאר מהא דבכל העברות פהגים וישראל מתכפרים בשעיר המשתלח, ובטמאת מקדש וקדשיו פהגים מתכפרים בפר ובודוי, וישראל מתכפרים בשעיר בלא ודוי (המבואר ביומא סא.). והיינו משום דבפהגים זהו פגם בתפקידים המיוחד, וצריף על זה כפרה מיוחדת.

אור רש"י

רבי שמחה זיסל זיו - הסבא מקעלם
הלמוד להתגבר על ידי שני כחות
הפכיים לגדל האדם

נאמר אשר נשיא יחטא וגו', וגם נאמר אם כהן המשיח יחטא שהוא החוטא,

וזה, אבל העוסק בתורה במספרים ולכלי לאיזה תכלית רק התקשרותו לתורה הוא התכלית, אם כן השכר שלו הוא משיג בעת עסקו בתורה, וזה קומי רני בליקה, שתכף בעת הלמוד ירונן מטוב לב, כי קשור הוא להשם יתברך מדי עסקו בתורה וטועם נעם התורה האלקית.

דבר אל בני ישראל לאמר נפש כי תחטא בשגגה מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ועשה מאחת מהנה: וד. ב

משנת רבי אהרן

רבי אהרן קוטלר - ראש ישיבת לייקווד

האחריות הנלמדת לכל אחד בהכוחותיו
עבור הכלל בלו

וביוקרא רבה תני חזקה, שה פזורה ישראל, נמשלו ישראל לשה, מה שה הנה לוקה על ראשו או באחד מאבריו וכל אבריו מרגישין, כך הן ישראל אחד מהם חוטא וכלן מרגישין וכו'.

הנה אם כן הוא הדבר בכל הענינים, כל שפן בלומדים בישיבה שהנהגת כל אחד ודאי שהשפעתה מרבה על הכלל בלו, וזה מחיב יתר הקפדה וזהירות, ובהפכה זו של אחריות לכלל ולצבור יש תועלת גדולה, כי בכך הוא יוצא מרשות עצמו, כי האדם לעצמו תמיד משתד בכל מיני נגיעות וצדדי התר המעורים אפלו עיני חכמים, אך צריף להפיר שבכל קבוץ מדיני ובכל צבור וקהל, היחיד אינו חי ברשות עצמו, אלא הוא משעבד לתועלת הקהל, סדריו ותקנותיו, ובכך פסיק גם הוא את התועלת שהוא רוצה בה בהתמכרו לקהל, כי אם כל אחד ילך בדרך, יפסד צורת הצבור וכו'.

והנה איתא בפסוק כי יראה פי אונת יד ואפס עצור ועוזב (דברים לב לח), ועין

ואת עור הפר ואת כל בשרו על ראשו ועל כרעיו וקרבו ופרשיו: [ה, יא]

הפץ חיים

רבי ישראל מאיר הכהן - המשנה ברורה

חיוב נתינת הצדקה במקום הסרקנות בימינו

התורה חסה על העני שגם הוא ימצא כפרה על חטאו, ואף על פי שאין ביכולתו להביא שיה או שתי תורים, יכול להביא קרבן עני בדלי דלות. ובפרוש אמרו ז"ל שעשיר אם הביא קרבן עני לא יצא ידי חובתו, ועוד הביא חלין לעזרה בכמסכת פרייתות (כח.) וערכין (יז.).

והצדקה שאנו מחזיקים לתת בימינו בזמן שאין בית המקדש קיים, הוא במקום הקרבנות מלפנים, ומכיון שפן אין העשיר יכול לפטר את עצמו בתרומת עני, רק עליו לתת כפי הכרחה וכפי היכולת, ויש לך עני הנותן תרומה ויצא ידי חובתו, ועשיר הנותן אלה זיו ועדין לא יצא ידי חובת נתינה פי אשר ברכך ד' תמן לו, ואם העני מפרש קב מעשרה קבין שלו, על העשיר להפריש כר מעשרה כרין אשר לו.

ושמעתי משל מהגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל שמנהג האמידים כשיושבים אל שלחנם לאכל ארוחת הצהרים, מגישים קדם מאכלים חריפים לגרר את החשק לאכילה חתיכת דג מלוח או דגים ממלאים וכדומה, אחר כך מגישים המרק ואחריו חתיכת בשר מבשל או צלוי, ולבסוף פרות מבשלים ופרפראות לקניח סעודה.

והנה אם השמש יתפך את הסדר ויגיש לו את המאחר למקדם, יחר אף האמיד עליו ויזכינו על פניו, ומכל שכן שלא יסתפק רק בחתיכת דג או פרות, מה שאין פן העני אף אם אשתו מגישה לו מעט פרות, ואפלו בלתי מבשלים, קדם האכילה, אוכלם לרעבוננו עם פסת לחם יבש, ואינו

ואחר כך הוא אומר לאשמת העם, ולכאורה סותר זה על זה. הראת לדעת כי אינו סותר, כי התורה תחכים את האדם ויש בה להבין דבר והפוכו, למשל כבוד אב ואם מרבה האם אמר עבר על דברי תורה לא ישמע לו כבוד רבו גדול מאד, ואם ראה רבו עובר על דברי תורה חזב להוכיחו, הרי בזה שני כחות הפכיים, בושח ועזות, ושני כחות הפכיים מחכים את האדם, פי בהכרח ישמש בשכל להתרגל ולהתחשב בו להפצת טבעו לפי הצורך המעשי, וזה מחכים את האדם.

והנה יש כלי ופרטי, הכללי בכלל במהות בכלל גדול מפרטי, כמו גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות, אכל הפרטי, בפרט לפרטי להצלת נפשו, דוחה תלמוד תורה, כי פקוח נפש דוחה תלמוד תורה, וכן בזה תקון העולם ותקון הרבים גדול מתקון הפרטי, כבוד אב ואם מצוה פרטית, כבוד ה' תברך מצוה כללית וגדולה מכלם.

וכן בזה האדם צריך לכבד את הנשיא ואת רבו מאד, אכל לא שימשך מזה פתיות שיחפה על מומו, וממילא גם הוא יתרגל לעשות כמוהו, ולכן באה המצוה 'הוכח תוכיח' לרבות תלמיד לרבו למען לא יעשה הרב עברה ודבר מגנה, פי תביש מתלמידו, ואז התלמיד יתלמד היטב מרבו, ולזה צריך כפית רצון, פי הבן אוהב לאביו וירא ממנו, ובין תלמיד לרב צריך כפית רצון, וזה קרא רצון של ההתחסדות וצדקות, לבל יעזו נגד רבו, אכל יוכל האדם להתרגל בזה על פי שמירת הדין, פי האמן אינו רשאי להתפלל על פי דינא דגמרא, וגם הפועל אינו רשאי לעשות צדקה משל בעל הבית, הרי הדין מרגיל לבלי להתנהג בנגיעות של נטיות להתחסדות שלא על פי דין, ולכן אם הכהן המשיח יחטא ולא יבוש אשמת העם הוא, אשרי לדור שהגדולים נשמעים לקטנים וכו'.

וְאֶפְשָׁר לומר כי באמת אין אדם רואה נגיף עצמו, בפרט שנגותיו, ובאם שנושיא הביא קרבן על שגגתו, אז נכר אשר סביבה שלו לא חנפו אותו כדרך הצובעים, רק יסרו אותו בראותם שעושה מעשים אשר לא יעשו, ונמצא אשר באמת הדור גרמו שהנשיא הביא קרבן על חטאיו, ולכן מגיע התודה לקהל על קרבן הנשיא.

אור יהל

רבי יהודה ליב חסמן - משגיח ושיבת קברון
 אין במציאות שום חטא ועוון אף היותר
 קל לפי ראות עיני האדם, שהנהו קל
 באמת

בַּגְמְרָא בכא קמא (ג) וסביביו נשערה מאד, מלמד שהקב"ה מדקדק עם סביביו אפילו כחוט השערה, ובאמת למה הדבר כן, וכי בשביל שזכו הפסידו, ותו, מדוע אמרו שהקב"ה מדקדק דוקא עם סביביו, הרי שם גופא אמרו ז"ל 'כל האומר הקב"ה ותרן יותרו חיי', ואם כן הלא אינו מותר לשום אדם.

אֲבֵל מזה מוכח מה שכתב בחובת הלכות שכל אדם נתבע לפי הפרתו, היינו שהחייבים שעל האדם והעושים על אי קיומם הם לפי ערך הפרותיו, וכדמצינו בקרא 'אשר נשיא יחטא' דגש הכולל בין נשיא לשאר כל אדם, דהנשיא מכיון שמדרגתו הרוחנית היא יותר געלה, אף עושויו הם אחרים.

ההפכה הנעלה היא שויתי ה' לנגדי תמיד (תהלים טו ח), ואשר אנכי מצוה היום (דברים ו י) ואמרו חז"ל (תנחומא שם י) בכל יום יהיו בעיניך פחדשים, ולעמת זה יש מדרגה של יתהי יראתם אתי מצות אנשים מלמדה' (ישעיה כט ג), שזה נאמר על האנשים שאינם עורכים מחשבות להתבונן תמיד ביראת השם,

מקפיד על הסדר, ויש שהוא מתחיל ומסיים בקצרה אחת של ירקות מבשלים, ושותה אחר כך מים לצמאו, ואינו מעלה אפילו בזכרונו המרק והבשר והפרפראות, כי על כך הלא עני הוא וחוטף מן הבא בידו ואוכל.

וְכֵן הדבר ברוחניות, בדורות הראשונים היו עשירים בכל המדות שמנו חכמים במסכת עבודה זרה (ג:) זהירות, זריזות, ענוה, יראת חטא, עד רוח הקדש, והיו הולכים מחיל אל חיל ממדה אחת אל השניה שלמעלה הימנה, אולם כהיום שהננו עניים ודלים, הננו חוטפים מכל הבא בידנו איזו מדה שהיא, ואפלו שלא על הסדר, ובלבד שגבון לבנו לאבינו שבשמים.

אֲשֶׁר נָשִׂיא יִחְטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ה' אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ בְּשִׁגְגָה וְאָשָׁם: (וי, כב)

אור ישראל

רבי ישראל ליפקין - משלגט

האדם צריך להזהר בחטא כפי הכרות וקרבתו לה'

כַּבְעֵל הטורים כתב, 'אשר נשיא יחטא' הוא תחלת פסוק זה, וסיום של פסוק העבר הוא חטאת הקהל הוא, לומר לך שכל מי שצריך למחות ואינו מוחה מעלה עליו הפתוב כאלו הוא החוטא, כך אשר חטא של הקהל נחשב לחטאו של נשיא.

וְחַז"ל דרשו 'אשר נשיא יחטא' אשרי הדור שהנשיא שלו מביא קרבן על שגגתו, אם על שגגתו מביא קרבן, אין צריך לומר על זדונו, אם נשיא מביא קרבן אין צריך לומר הדיוט. אבל באמת דברי חז"ל אלו נצרך להבין, איזה יישר פת מגיע לדור עבור קרבן שהביא נשיא שלהם.

אֲזַנִּים לַתּוֹרָה

רבי זלמן סורוצקין - אב"ד לוצק

**הכפרה לחטא הנזכרת גם לעצם החטא
וגם לנפילה ברשתו של הצייר**

אֲשֶׁר לא תעשינה ואשם. 'ואשם' למה נאמר, וגם בנשיא נאמר 'ואשם', ואפלו בפר העלם דבר נאמר 'ואשמו', ומה בא להשמיענו בזה. וכן מצינו כפל לשון בסוף הפרשה: 'וכפר עליו הכהן ונסלח לו', וכן בפרשת 'ואם כבש' ובפרשת נשיא ובפר העלם דבר, וכן נאמרה כפל לשון זו בכל האשמות 'וכפר... ונסלח'.

והנראה, שיש בכל חטא הפסד כפול: (א) עצם החטא, הצייר בפירה. (ב) שהעברה הזאת תוכל לגרו אחריה עברה אחרת גדולה מזו, שהרי הוא נמצא מעתה ברשות השטן, אשר זה דרכו כסל לו לאמר לאדם, היום 'עשה כך', ולמחר 'עשה כך', עד שהוא אומר לו 'לך עבד עבודה זרה', וזה שאמר הכתוב: 'נעשתה אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה - הרי פדאה העברה בעצמה שעשה - לבקש עצות ותחבולות, איך לבקש סליחה וכפרה עליה, על שהמרה את פי ה'.

אבל לא רק על העברה בעצמה עליו לדאג, אלא גם לשים אל לב, כי מעתה הוא נמצא ברשות הצייר, אחרי שנפגמה נשמתו: 'ואשם', מעתה עלול הוא לחטא באשמות גדולות מזו. ובמשיח נאמר: 'לאשמת העם' שהעם, המסתכלים במעשי הכהן גדול, עלולים מעתה לחטא, כי השטן יאמר להם: 'אם המשיח עושה כך וכך, אתם על אחת כמה וכמה', ועל החוטא לחפש תחבולות, איך לשוב אל המצב הקודם, מצב יהודי, שאין בו חטא.

והורה לנו רבון כל העולמים, אדון כל הנשמות, שעל ידי קרבן ויהוי לפני ה' ישיג החוטא את ב' הדברים הללו, א. 'וכפר עליו הכהן' [מחטאתו], שיכפר וימחה

כמו שכתב בשערי תשובה לרבנו יונה (שער א, ו) וגדול המרחק בין חיובי האדם הגדול שעומד תמיד נגד עיניו גדלת הבורא ותברך ועובדו בבחינה קזו, ובין אלו האנשים המשוטים שהם שוכבים ישנים בלי דעת והפרה וכלי שימת לב, אשר אף פעלתם הטובה חלושה וקלושה מאד.

ובן יש הבדל לאידך גיסא, בכל מעשה חטא ופשע, האדם הקטן שכל מעשיו הם רק הרגל טבעו וכל פחות תבונתו הזוים שוכבים, הרי כל עברה היא אצלו עברת אנשים מלמדה, וכאמרם ז"ל (חולין יג.) עבד"ם בחוצה לארץ מעשה אבותיהם בידיהם ואינם נקראים מינים, כי מין הלא כל עמק מחשבתו בעבודה זרה, ושטותם היא זכותם, וקלקלתם בפירתם, כי 'הכל לפי המביש', לא כן האדם הגדול שכל מעשיו מכונים, עומד וצופה, וכל צעדיו יספר גדלת ה' ותברך ויראתו אינו זזת ממנו, יודע ומרגיש גדל חובתו, אדם פנה אם יחטא, כעבותות העגלה יחשב לו כל חוט של משי.

וזהו הדקדוק 'מחוט השערה', כי אין במציאות שום חטא ועוון אף היותר קל לפי ראות עיני האדם, שהנהו קל באמת, כי הלא סוף סוף עובר הוא בזה על רצון וצווי ה' ותברך, אשר לגדלו אין קץ, ואף חוט השערה של חטא גדול הפסדו מספסר כל העולם ומלואו, כי במה נחשב הוא העולם ומלואו, הרי כל עניני העולם הזה הם רק סבות, ורצון ה' ותברך הוא התכלית, וכל משהו מן התכלית מכיל בקרבו רבוי עצום מן הסבות, וכל העולם כלו לא נברא אלא בשביל זה.

ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשתה אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה ואשם: (וי, כז)

גדול וקלוקול בנפש, הרוצה והצדיק שהוא שלם במעשיו לא יזדמן לו להפגם בראית עברה.

ויבשם הגאון רבי מאיר שמחה הכהן זצ"ל
 מובא מהו דכתיב בתיבי מיתת בית דין יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו ויד כל העם באחרונה ובערת הרע מקרבו, שהעדים שראו את העברה הרי על ידי זה נפגמה קדשתם וטהרתם ועלול לגרם שמעשה עברה דומה לזה ככר לא יזעזע אותם, אלא יקל חמתו בעיניהם, שהנה יש פאלה שאינם פוחדים לעשותה, לכן צוה התורה שיהיו הם ראשונה להמית את בעל העברה ההוא, ואז יתקיים בהם ובערת הרע מקרבו, היינו גם מתוך לב העדים שעל ידי שיענישו אותו בענש הנורא יזעזעו לבם מחמת העברה שנעשתה, ולבם יטהר מהפגם שזכנס בו, והדברים נוראים וטופחים לנו על פנינו כמה רחוקים אנו מטהרת הנפש בענין שמירת שבת קדש ועוד עברות חמורות, הרי כמה חלולי שבת רואים אנו בכל שבת בשבתו, ומי שמפקיר עיניו לכל דבר, כל אלה מכניסים בלב קרירות נוראה בערכי יהדות וקרירות בערכי המוסר הפשוטים והמוכנים ביותר.

או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשבעה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם לאחת מאלה: [ה, ה]

פנים יפות

רבי פנחס הלוי הורביץ - ההפלאה

על האדם להמעיט מאכלים לגופו
 ויחשב בהקרכה לבוראו ולהתעלות על
 ידה

להרע או להיטיב, פרש רש"י להרע לעצמו או להיטיב לעצמו, כגון אכל ולא אכל אישן ולא אישן. ויש לפרש בזה מה

את הפגם, שנעשה בנשמתו על ידי החטא, הגורר אחריו. חטאים אחרים ב. ונסלח לו' - עצם החטא, וזכר את מחית הפגם בנשמה הראשונה, מפני שזה חשוב יותר מסליחת עצם החטא, שהיה רק בשוגג, אבל הנשמה הפגומה עלולה לעשות גם במזיד ועברות קשות מהראשונה על פי דרכו של יצר הרע עם הנופל ברשתו חס ושלום.

ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם לוא יגיד ונשא עונו: [ה, א]

נפש שמשון

רבי שמשון דוד פינקוס - רב אב"ד אופקים

על האדם להמעיט מאכלים לגופו
 ויחשב בהקרכה לבוראו ולהתעלות על
 ידה

בספר 'טעם ודעת' מובא מדרש נפלא (תוספתא שבועות פ"ג ה"ג) רבי אלעזר בן מתאיא אומר אין אדם מתחייב לראות אלא אם כן חטא, שנאמר נפש כי תחטא ושמעה קול אלה, וכן היה רבי אלעזר בן מתאיא אומר הרוצה עוברי עברה נתחייב לראות, והרוצה עושי מצוה זכה לראות, פרוש לא יתכן שיזדמן לאדם לראות מעשה עברה, אלא אם כן הוא עצמו גם כן חוטא באותה עברה או מקצתה, או פעין אותה עברה, שאם לא כן לא יזמנו לו מן השמים את ראית אותה העברה, ונדרש ממה שנאמר כאן ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה, היינו מפני שאותו בעל נפש חטא, לכן נזדמן לו לשמע את חבירו נשבע לשקר.

והב"ל הוא שאדם הרוצה עושי עברה הוא מפני שהוא עצמו אשם וחיוב קצת בעברה זו, וכן מי שזוכה לראות עושי מצוה הוא מפני שיש לו זכיות בשמים לכן זכה וראה עושי מצוה. למדנו מדברי חז"ל אלו שעצם ראית העברה בלבד היא ככר פגם

ששנה התנא (אבות פ"ג מ"א) כאלו אכלו משלחנו של מקום.

ועוד יש טעם בזה שיצר לב האדם רע מנעוריו, ומה שמסית את האדם להנאות עולם הזה אף שהוא מצד הטוב, כמו שאמר הכתוב 'להרע או להטיב' דהיינו הנאות הגוף, זהו חקמתו שמבין דבר מתוך דבר, שמתוך הטובה הזאת פתוהו לאבד את עולמו כמו שנגמר (ישעיה ה כא) 'הוי חכמים בעיניהם', ונגד פניהם נבנים שהם חכמים בעת שמצליחים בעולם הזה, ואינם יודעים כי יצרו הוא נכון ומתנגד פניהם, שבהנאה מועטת זו יאבד טובה הרבה, והתקנה בזה בהפכו, אף שהוא מצד הרע מעט, יבין דבר מתוך דבר שמתוך זה יזכה לטובה מרבה בעולם הבא.

וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא מאחת מאלה ונסלח לו והיתה לכהן כמנחה:

[ה, יג]

דרשות מהרא"ל

רבי אריה לייב צינץ - בעל מלא העמר

גדל ההקדבה בהתאם לכבישנות מהחטא והרצון לכפר עליו בהבאתו

אִיתָא בסוטה (לב): אהא דלא חלק הכתוב מקום בין חטאת לעולה שלא לכישי עוברי עברה, פרכינן הא איכא חטאת נקבה עולה זכר, ומשני התם מכסי' באלהי, ופריף תינח כבשה שעירה מאי איכא למימר, ומשני התם איהו דקא תיפספ נפוציה דאיבעי ליה לאתויי כבשה וקא מייתי שעירה עיין שם. ובזה אפשר שרמזה התורה שבאם הוא בכחינה או הודע אליו חטאתו, שמשים אל לבו שתהא חטאתו נודעת, ורוצה להתבטש, ובא האות על זה שהביא שעירת עזים על

שאמרו חז"ל (ב"ק ג.) כל האומר הקב"ה ותרו ויתרו מעיו, דהיינו מפני שאמרו חז"ל (תענית יא.) כל היושב בתענית נקרא חטא, שנגמר בקרבך קדוש, וראה האדם כאלו קדוש שריו בתוך מעיו, והיינו דהוי כאלו מועל ומחסר את ההקדש, כיון שהוא אומר שהקב"ה ותרו ומותר לו עונות בלא תענית, מוטב ויתר הקב"ה את מעיו שיכחשו בתענית ולא יצטרף ויתר לו עונות.

וזהו שאמר הכתוב (משלי יג כה) 'צדיק אכל לשבע נפשו', כי מי שאין בו חטא באמת אין להכחיש את מעיו שקדוש שריו בו, אבל בטן רשעים תחסר, דהיינו שייעשו תשובה ויתענו כדי לכפר על עונותם. והטעם פשוט בזה כמאמר הכתוב (דברים ח יב-יד) פן תאכל ושבעת ורם לבב, כי הרשע במלוי כספו מבעט, וכן הוא בפרישת והיה אם שמע ואכלת ושבעת כתיב 'השמרו לכם פן יפתה לבבכם' וגו' (שם יא טו-טז) ובתעניתו יבנע לבבו ומפיר פשעיו.

ויש לרמוז מה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קו יז) 'אלוים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו', והיינו שהרגלו בחטא ונעשה להם כהתר, והיינו מדרך פשעם, ואמר על זה 'ומעונותיהם יתענו', שתקנתם אינו אלא שיתענו, ואמר על זה הטעם כל אכל תתעב נפשם, כי כשאוכל נפשו מתעבת ברום לבבו עד להשחית, כמו שאמר פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים, שכל המתגאה כאלו עובד עכו"ם (סוטה ד.) ונקראים מתיים בחייהם, וזהו ויגיעו עד שערי מות.

ע"כ פן התקנה להם שיתענו שצל ידי זה נכנעים ומפירים בפשעם, ועל ידי זה יצקו אל ה' ויושיעם וימלט משחיתותם, שבזה שמתענה ומכחיש מעיו ימלט השחיתה מרבה שהיה המעשה להשחית נפשו, אבל לאחר שישובו וירפאו שם יזכו וזכי תודה, שמה שאכלו יהיה כאלו הקריב קרבן, וכמו

הסמיכה שהוא ודוי, וזהו שיכון שמביא אותה בשביל חטאת ולא תפונן דוקא לחפות, וכוילא שיקבל עלבון בעולם הזה, אולם אין חפץ לה' שייבש בהכרח כי אם הוא רשאי בשלו אין אחר רשאי לבינתו, מה שאינו מקבל ברצון, לכן לזה נקבע במקום אשר ישחט את העולה שלא יבש באמור בדרכי חז"ל.

ואזלם בא הפתוב ולמד דעת שאם אין פונתו לחפות רק להרבות בקרבן, מה שהוא אשה ה' ריח ניהח לה', אז ירצה לפניו יתברך פאשר יוסר חלב הפכש מזבח שלמים, שאין באין על החטא, אם פן יש לכל אחד מישראל לדון לזכות אם יביא שעירת עזים, שחפץ לקבל ביוש, ואם פכש מביא, יש לדון שחפץ להרבות קרבנו באשה לה', ולהיות שמעשיו סתומים, בזה נאמר סתמא וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא, כי יש בו שתי בחינות, אם פונתו שלא חפץ לקבל ביוש, אין מרצה פל פך, כמו ונסלח לה', וכאשר אמירה בענין קרבנות הוא תועלת, כמו הקרבה אני תפלה שיהיה נסלח מאת השם לכל הנאספים.

חטאתו אשר חטא, שעושה כן במקוון פדי שיקבל ביחס, וכדאיתא בגמרא קדושין (פא.) גבי רב עמרם חסידא מוטב דליכסוף בעלמא הדין ולא ליכסוף לעלמא דאתו. ורמז בזה שההבאה בעצמה פדאי היא שתתכפר על החטא וזה לבד מכפר על חטאתו אשר חטא. ולהיות שדבר זה נרצה לפניו יתברך אם פן אין טעם קביעת מקומו, שלא יתביש, שהרי נפר שפל שהוא חטאת, פדאמר בגמרא.

ואזלם חובה יתרה נודעת לו שנוצה לפניו יתברך פאלו הקריב עולה, שאין ספק שחוזר בתשובה שלמה מאהבה, וכבר אמרו חז"ל (יומא ג:) שאם שב בתשובה מעלה עליו הפתוב פאלו הקריב פרי נדבה, שנגאמר אהבם נדבה, וזהו הרצון ושחט את החטאת במקום העלה הרצון שעולה לו החטאת במקום העולה, אחר שתשובתו בכל לב, וקבל עליו עלבון, בזאת לבד יכפר חטאתו, וחטאתו פעולה נחשבת, אבל גבי פכש פתיב בתורה ושחט אתה לחטאת במקום אשר ישחט את העלה, הפונה בזה שיורה על חפוי שלא יכר חטאתו, ולזה רמזה התורה הקדושה ו'שחט אתה לחטאת', היינו אחר

פלפולא דאורייתא

בשבחי ארץ ישראל בשבעת מינים שהוא דבש תמרים ולא נתחייבו בככורים כי אם המינים המפורשים ולא זולתם.

וכבר עוררני רב אחד על פי' רש"י דנחמיה (י לו) "ולחביא בכורי אדמתינו ובכורי כל פרי כל עץ" שפירש"י בכורי כל פרי

כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה (ויקרא ב יא)

קושיית החתם סופר מה בין כל דבש שבאיסור הקטרה הכולל כל מיני מתיקה לדבש שבשבעת המינים

בקראי שם תמר וענינו, מה שצריך לי עיון, מאי דפשיטא לחז"ל דדבש דכתיב

וְכָל קָרְבַּן מִנְחַתְךָ בְּמִלַּח תְּמַלֵּחַ (ויקרא ב יג)
האם אפשר "למלוח" את הקרבן בסוכר?
ואולי גם למלוח בו בשר לאכילה?
שאלה: אם מותר למלוח הקרבן באסוקא"ר.

תשובה: הסוקא"ר הוא מלח גמור שמעמיד הדברים זמן רב. ואל תתמה שהוא מתוק, שכל הדברים יש כיוצא, הלא תראה ברמונים מתוקים וחמוצים, ולימוניש ונאראנגאש ושיריזאש וגנדאש, גם יש מלח מתוק ומלוח. סוף דבר המעמיד נקרא מלח ברית עולם, וקיומו שבעלי הקימי"א (כימיה) אומרים שבכל יש בהם מלח, ובקנה הצוקא"ר שמביאים ממצרים קרוב לשורשו הוא מלוח, וכן בראשו, והאמצעי שלם. וכן אומרים שהנחש בראשו ובזנבו הוא ארסי והגוף טוב לרפואה ולמאכל חשוב וכן הקשוואין והדלועים.

ואם תאמר היאך ימלחו הקרבן בצוקא"ר והתורה אמרה כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לד', כי קא מבעיא היכא דאין שם מלח אי אתי עשה דבמלח תמלח ודחי לא תעשה דכל דבש.

שפות הוא להקשות דחומץ גם כן מעמיד דכל דבר חמוץ יש בו רבוי מלח אבל הוא עצמו אינו מלח וראיה כי וירום תולעים, והצוקאר גופו של מלח.

(ונפקא מינה גם בזמן הזה באם שכחו ומלחו בשר בצוקר ובשלוהו כך דיש לצדד להקל כגון אם יש ס' נגד החתיכה דמותרת החתיכה כדעת המחבר ביו"ד סי' ס"ט סי"א).

[הערה: כתב הרב 'בית דינו של שלמה' (סימן ג) בשם אביו מהר"ש לניאדו זצ"ל שאין לסמוך להלכה על הוראות ספר 'הלכות קטנות' בלי מקור נוסף, לפי שבאו דבריו בקצרה בלי ראיות, לחידוד התלמידים].
 [שו"ת הלכות קטנות למהר"י חאגיז ח"א סימן רי"ח]

אילן הם מדברי חכמים, והוא תמוה ולא ידעתי פתר כי אם בעיטור בכורים לר' שמעון משנה יו"ד פ"ג דבכורים ודוחק. על כל פנים מן התורה פשוט וברור שאין בכלל דבש דהאי קרא אלא תמרים.

וקשה לי מאי שנא מקרא ד"כל שאור וכל דבש לא תקטירו" דפירש"י בחומש דכולל כל מיני מתיקה, וכן פסק הרמב"ם בסתימת לשונו רפ"ה מאיסורי מזבח, והמשנה למלך הוציא כן מש"ס שבעות (יב), וא"כ לוקין מן התורה על כל מיני מתיקה, ודוחק לומר שאני התם דכתיב וכל דבש דהיא אצטריך לרבות עירובו וחצי שיעור [כמנחות נח. עיין שם], וא"כ מנ"ל דבש דבכורים הוא דבש תמרים דוקא.

ולכאורה אי הך דראשון לארץ ושני לארץ בברכות (א:א) סברא דאורייתא היא, י"ל מדקדים דבש שהוא שני לארץ שני, לגפן תאנה וכו' ש"מ שהוא דבש תמרים, דאינך מיני מתיקה קים להו לרבנן דלא עדיפי מהני, אבל לא נראה לי שיהיה זה סברא דאורייתא כי אם אסמכתא בעלמא, וא"כ נהפוך הוא מדקדים בקרא תאנים ורמונים לדבש נראה לפרש שארי מיני מתיקה קאמר כגון תפוח וכדומה דגריעי מתאנים ורמונים.

ואולי י"ל מדכתיב מראשית א"כ לוקחין הראשיות שבכל המינים ואין הכי נמי דבש כולל כל מיני מתיקה אך ראשית הדבש הוא דבש תמרים, וסברא כזו מוכרחת בתוס' פסחים (לו: ד"ה אוציא וכו') כמו שהכריח פני יהושע שם, אלא דעל כל פנים היה לנו לברך מעין שלוש על כל הפירות.
 [שו"ת חת"ם סופר או"ח סימן קצ"ז]

על פל קרבנה תקריב מלח (ויקרא ב יא)

ביאור רבי אברהם בן הרמב"ם בחילוק
בין דבר המעכב את המצוה לדבר
שנעשה ממש מגוף המצוה

הבדל גדול בין אמרם דבר פלוני מעכב דבר פלוני, ובין אמרם בשני דברים מדובקים מעכבין זה את זה, אשר זה יורה כי המה חלקים מקושרים שניהם ביחד, אשר בעשייתם תעשה המצוה נרצית, כמשל מהמשלים אשר הביא ז"ל. אמנם במאמרם דבר פלוני מעכב פלוני, כמשל מהמשלים אשר הבאת, לא יתחייב ממנו, כי שני הדברים, רצוני לומר המעכב והמעוכב, מצוה אחת, מפני שכבר יעכב המצוה מה שהוא חוץ ממנה, כמו שיעכב המלח בהמנעו הרבה מצוות מן הקרבנות, ולא יתחייב מזה, כי באמרו ית' על כל קרבנך תקריב מלח, ואמרו וכי תקריב קרבן מנחה וכו' (לעיל פסוק ד) למשל מצוה אחת. והברור הזה יספיק מבלי צורך אל אריכות בו.

[שו"ת מעשה נסים מר"א בן הרמב"ם]

חקת עולם לדתיתכם בכל מושבתיכם פל חלב וכל דם לא תאכלו... וידבר ד' אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל לאמר נפש כי תחטא בשגגה מפל מצות ד' אשר לא תעשינה ועשה מאחת מהנה: (ויקרא ג יז - ד ב)

כל האזהרה על אכילת דם נתנה כדי
לזכות את ישראל שבלאו הכי לא היו
אוכלים ובגלל האיסור מביא היצר הרע
את האדם לחטוא וכדי בזיון

דבר אל בני ישראל לאמר נפש של תחטא בשגגה מכל מצות ה' אשר לא תעשה ועשה מאחת מהנה. ובמדרש רבה מביא על פסוק זה הפסוק בקהלת (ג טו) "ועוד ראיתי תחת השמש מקום המשפט שמה הרשע ומקום הצדק שמה הרשע". ודרשו לפסוק זה בכמה אופנים, ובסוף מסיים המדרש

ומעשה שמלחו הבשר בסוקאר ולשאלו הגיעו אי מהני הסוקאר במקום המלח והוריתי כהרב הלכות קטנות דכתב בפשיטות דמהני הסוקאר במקום מלח. וכן כתב בספר מעשה אברהם (יו"ד סי' ל) ובספר עיקרי הד"ט (א"ח סי' יד אות לז). ולענין מה שכתב שם שצריך שיהיה הסוקאר כמו מלח, לא דק ביותר ולא גס ביותר כמו שכתב מרן (יו"ד סימן סט ס"ג), יעויין שם, עם כל זה אם היה המליחה בסוקאר והיה דק, אין לאסור לכתחילה כמ"ש שם מרן.

ושוב הוגד לי מפי הרב כמהר"א לארידו ז"ל דמחכי עלה בהוראה זו דאין הסוקאר שואב הדם כמו המלח, ולא דמיא לה היא דהלכות קטנות דהוא לקרבן, דהתם למשחה כדרך המלכים דתיאכל טפל, והא ראייה דבגרגיר מלח די ואילו למליחת הדם איך יתכן זה. ועוד, דבדיעבד בקרבן כשר להרמב"ם ואילו במליחה טרפה. ותו דבעינן מלח שאינו נאכל מחמת מלחו ובסוקאר נאכל. ועוד דאם איתא להא למה תקנו תקון דאסור לאומרו בפני עם הארץ לעשותו חתיכות וכיוצא, לימרו הא דסוקאר כו'.

ואם כן המורה דימלח בסוקאר הוא מכשיל את הרבים, והעיקרי הד"ט דיבר בסוקאר של מקומו אידיאנו דנראה דהיה בו כטעם מלח דמתערב בו מלח הרבה וצריך שיתן כפלי כפלים מאותה הסוקאר כדי שייספיק המלח בתוכו. וכך אמר אלי הרב כמהר"ר ח"ן [=חיים נסים] דמ[כונה] בכור אלגראנאטי נר"ו דפקק בהוראתו של הרב מעשה אברהם על פניו, ולכך כשבא להדפיסו בלשון נימא, וכמתירא אמרה למלתיה כאשר יראה הרואה בדברות קדשו. ועי' להרב חסד לאברהם תאומים (יו"ד סימן לב) דסתם לנו את הפתח בשאר מינים כי אם מלח דוקא ואפילו בדיעבד טרפה וחלק על האוסר גם הכלים יע"ש.

[רוח חיים למרן החב"ף יו"ד סימן סה סעיף ה']

איטעם טעמא דאיסורא. הרי להדיא דאע"ג דבאכילת פרעוש בעצם אין בו שום תשוקה ורק משום דאיכא איסורא לאכלו יש בזה תאוה דכן דרכו של היצה"ר וכח התאוה לחמוד דבר האסור אף על פי שאין בו שום תענוג בעצם הדבר. וזהו שאמר המדרש אני כתבתי עליך רק חזק לבלתי אכול הדם ואת יוצאת וחוטאת, כלומר דהא לא הוצרכתי לכתוב כלל אזהרה על הדם, רק כתבתי לטובתך להוסיף לך מצוה וצדקה עשיתי עמך שכתבתי זאת וכמאמר הכתוב "ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר", ואת יוצאת וחוטאת ע"י אזהרתי זאת, דאילולי אזהרתי הרי לא הי' לך שום תשוקה לאכלו.

וזהו שאמר הפסוק ומקום הצדק שמה הרשע דע"י הצדקה שעשיתי עמכם להזהיר מדברים הללו שמה הרשע דעל ידי צדקה זו עצמה הם חוטאים, וזהו ביאור הפסוק שמגדיל התימה על החוטא אמר בתחילה מקום המשפט שמה הרשע ועובר על המשפט רק דעל זה יש לה קצת תירוץ שנפשו של אדם חומדת לגזול וכדאיתא במכות דגזול נפשו של אדם מחמתתן ולזה בא להגדיל התימה ומקום הצדק שמה הרשע דגם בדבר שאין בו שום תשוקה בעצם ורק באתי להצדיק אתכם גם בזה אתה חוטא ע"י אזהרתי וכדי בזיון.

וזהו שסמך המדרש דרשה זו לפרשה זו דהנה סוף הפרשה שלפני פרשה זו מסיים חוקת עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם כל חלב וכל דם לא תאכלו, וידבר ה' אל משה לאמר נפש כי תחטא בשגגה מכל מצות ה' אשר לא תעשנה ועשה מאחת מהנה ודרש המדרש דבא לייסר החטא שחוטא גם בדברים הללו באכילת דם דמצד הטבע אנושית לא תעשנה ועם כל זה עשה אותה משום דהוא מצות ה' שהזהיר עליה ומש"ה אמר הכתוב מכל מצות ה' אשר לא

וז"ל: שני דברים בימין תורה וצדקה כו' ושני דברים בשמאל משפט ונפש משפט שנא' ותאחו במשפט ידי נפש שנאמר אשר בידו נפש כל חי הנפש נתונה במקום משפט ונפש יוצאה ממקום משפט וחוטאת, אמר ר' יצחק אמר הקדוש ברוך הוא לנפש אני כתבתי עליך רק חזק לבלתי אכול הדם ואת יוצאת וחוטאת נפש כי תחטא בשגגה. עכ"ד המדרש, וסיום דברי המדרש אין לו מובן.

והנראה דבא לסיים הדרשה של סוף הפסוק, דבתחילה דרש מה שאמר הפסוק "מקום המשפט שמה הרשע" דהנפש נתונה במקום אחד עם המשפט ומ"מ היא יוצאת וחוטאת, ובא שוב המדרש לפרש סוף הפסוק דמסיים "ומקום הצדק שמה הרשע" דבא עוד להגדיל התימה על הנפש וזהו שאמר ר' יצחק אמר הקדוש ברוך הוא לנפש אני כתבתי עליך רק חזק לבלתי אכול הדם ואת יוצאת וחוטאת, והענין דבסוף מס' מכות אמרו ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה בהם הפורש ממנו מקבל שכר גזול ועריות שנפשו של אדם מתאוה להם על אחת כמה וכמה ר' חנניא בן עקביה אומר רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות שנאמר ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר, ופירש"י דכמה מצות יש שלא הוצרך להזהיר עליהם שנפשו של אדם קצה מהם מעצמו והזהיר עליהם כדי שיקבלו עליהם שכר בשמירתו הרי דכל האזהרה שעל הדם וכדומה לא הוצרכו כלל דבלאו הכי לא היו אוכלין אותו ולא נאמרו רק כדי להוסיף עליהם שכר לישראל.

והנה על ידי האזהרה ניתוסף גם כן באדם תאוה לעבור עליהם וכדאיתא במס' הוריות (דף י"א) לתיאבון מומר, להכעיס מין. ופריך מהא דתניא אכל פרעוש אחד או יתוש אחד הרי זה מומר והא הכא דלהכעיס הוא וקרי ליה מומר ומשני התם דאמר

קודש הקדשים אלא אבן שתיה, על כן נקרא פרוכת סתם ולא פרוכת הקודש, ע"כ רמזה לנו התורה בפר כהן משיח שאינו נוהג אלא בשעה שיש פרוכת הקודש, משא"כ פר העלם דבר של צבור היה נוהג גם במקדש שני שלא היה שם פרוכת הקודש, ע"כ כתב סתם את פני הפרוכת.

[שו"ת נשמת חיים להגר"ח ברלין סימן מ"ה]

וְאֵת אֲשֶׁר חָטָא מִן הַקֹּדֶשׁ יִשְׁלֹם (ויקרא ה טז)

למה לא ילפינן לרבות שיה פרוטה להשבון בגזל מהדיוט כמו מהקדש

בבבא מציעא (נה). מרבינן פחות משה פרוטה להשבון בהקדש מדכתיב "ואת אשר חטא", והיינו מדכתיב ואת, עיין שם בפירוש רש"י. וקשיא לי טובא, מאי טעמא לא נדרוש גם בהדיוט כן, מדכתיב (בבסוק כג) "והשיב את הגזילה", דמאי שנא האי "את" מ"את" דהקדש.

ואולי יש לומר דהך תנא לא דריש אתין, רק "ואת" דריש, וכהך דיבמות (עב:): דו' לא דרש אבל ו' ה' דרש. אך לא לשתמט מאן דאמר דפחות משה פרוטה חייב בהדיוט בהשבה, ונאמר דכמאן דאמר דדרש אתין אתיא.

ולכאורה היה נראה דנדרש הך "את" להא דבבא קמא (יט). דכשהגזילה בעין הוא שחייב בהשבה וכשאינו בעין קונה, דהיינו שינוי קונה, מדכתיב והשיב את הגזילה אם הוא בעין, ע"ש. וא"כ למאן דאמר דאין שינוי קונה, יסבור דלא דרשינן אתין, ואתי שפיר לכולי עלמא.

[שו"ת מענה אליהו להאדר"ת סימן ל"א]

תעשנה, פי' דמצד הטבע אין מקום לעשותה, ועם כ"ז ועשה מאחת מהנה.

[שו"ת בית הלוי דרוש יב]

וְהָזָה מִן הַדָּם שִׁבְעַ פְּעָמִים לִפְנֵי ד' אֵת פְּנֵי פְּרֹכֶת הַקֹּדֶשׁ (ויקרא ד ו) **וְהָזָה שִׁבְעַ פְּעָמִים לִפְנֵי ד' אֵת פְּנֵי הַפְּרֹכֶת** (ויקרא ד יז)

הטעם לשינוי תיאור הפרוכת בין פרשת פר העלם דבר של ציבור לפרשת פר כהן משיח

את פני הפרוכת, ולמעלה הוא אומר את פני פרוכת הקדש, משל למלך שסרחה עליו מדינה, אם מיעוטה סרחה, פמליא שלו מתקיימת, ואם כולה סרחה, אין פמליא שלו מתקיימת. אף כאן כשחטא כהן משיח עדיין שם קדושת המקום על המקדש, משחטאו כולם, חס ושלום, נסתלקה הקדושה (רש"י)

ואם כי עייף אנכי עוד גם היום מעבודתי הרבה, בש"ק הגדול, בכל זה, אמרתי לענגהו באיזה ד"ת בפרשת ויקרא על שינוי לשון המקרא בפר העלם דבר של ציבור מבפר כהן משיח, כדרשת תנא דר"י בזבחים (מא:): משל למלך בשר ודם שסרחה עליו מדינה כו', והובא בפירוש"י עה"ת במקומו.

ואני אמרתי שרמו הכתוב, למשנה דפ"ק דמגילה (ט): אין בין כהן משהו בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות, הרי דפר כהן משיח לא נהג אלא במקדש ראשון שה' שמן המשחה ולא במקדש שני, וידוע שבמקדש היה בבית קודש הקדשים הארון והכרובים והלווחות ע"כ נקרא אז הפרוכת שלפני הארון פרוכת הקודש, אבל במקדש שני לא היה בבית

מעשי רבותינו

ויקרא אל משה, אומרים חז"ל (במדרש ריש ויקרא) 'כל תלמיד חכם שאין בו דעת נבלה טובה הימנו. תדע לך שפן, צא ולמד ממושה, אבי החכמה, אבי הנביאים וכו', ולא נכנס לפני ולפנים עד שקרא לו, שצאמר ויקרא אל משה. רואה אתה מכאן, כי המדרש מצוה אותנו ללמד ממושה רבנו ע"ה, שאדם שלא קוראים לו, אסור לו לבוא למקום קדוש.

ולא עוד, המדרש ממשיך את הדבר לנבלה, באמרו 'תלמיד חכם שאין בו דעת, נבלה טובה הימנו'. ולמה באמות הנבלה טובה ממנו? שכן נבלה יש לפחות מעלה אחת. כאשר משליכים אותה החוצה אין היא חוזרת שוב. לא כן תלמיד חכם שאין בו דעת. הוא גרוע ממנה, שכן הוא מתפרץ לעגרה שלא נקרא אליה, והוא יושב מעצמו על פסא הרבנות, וכאשר משליכים אותו החוצה, הריהו חוזר שוב..."

(תולדות שלמה)

"אדם פי יקריב מכם קרבן לה" (א. א.)
פעם נצרך הגאון רבי **ישראל מאיר הכהן מראדין, היחפץ חיים** זי"ע לכתב דבר מה. הלכו תלמידיו והביאו לו ניר לכתבה. אלא שמרן היחפץ חיים חשש מאוד לכתב על הניר הזה מחשש גזל. בשל כך נמנע מלכתב על הניר, עד שילכו וישלמו לבעליו של אותו ניר סך של שתי פרוטות.

מששמעו מכך התלמידים, אמרו לו: "רבנו, עד כדי כך? הרי ודאי הדבר שהבעלים מוחלים על סך פשוט שפנה?" נענה

"ויקרא אל משה" (א. א.)

חבה יתרה היתה נודעת להם לבעלי מדת הענוה אצל הגאון רבי **משה סופר, החת"ם סופר** זי"ע. ואולם, מאידך, שונא היה מעודו ענוה מציפת, באמרו כי מי שנוהג בענוה מציפת, בהכריזו כלפי חוץ מבכיכול ענו אנו, אין זאת אלא שגאווה גדולה מקננת בקרבנו.

פעם הגיע אל החת"ם סופר יהודי פלוני, שאף התחזה לגדול וצדיק, שעל כל צעד ושעל התאמץ להראות כלפי חוץ עד פמה בכיכול הוא עניו גדול, ועד פמה הוא רואה את עצמו קטן ושפל רוח. הכעיסה ענוה מציפת זו את מרן החת"ם סופר והוא אמר לו: "אין אתה גדול עד כדי כך, עד שתהא משים את עצמך קטן כל כך... כאשר אדם הוא אכן גדול וחשוב, וכי הוא נמצא באותה בחינה של ויקרא אל משה, באותה חשיבות כי ה' קורא לו וקפץ בו, אזי האל"ף שעל גביו היא זעירא. אבל באם לאו, מה תועלת יש לאותה ענוה ללא פנימיות?"

(תורת משה)

אחת העניות בגאליציה סבלה מאד מהירב' של העגרה, שתפס את משרתו בה בדרך של כפייה, בכח השלטון, מבלי שהיה ראוי לךך כלל. לאחר מאמצים רבים הצליחו פרנסי הקהלה לסלק אותו מפס הרבנות, אבל כעבור זמן קצר הוא שב אליה, ושוב לא יכלו להפטר ממנו, ואף סבלו ממנו רבות.

באחד הימים בקר בעגרה זו הגאון רבי **שלמה קלוניר** צוק"ל, **רבה של בראדי**, וכאשר ראה לנגד עיניו את ה'רבי' הזה אשר אוחז בקרנות המזבח, פנה אליו ואמר לו: "על הפסוק

ימיו כאשר היה כבר סגי נהור, היה כבר זוכר בעל פה את התורה כלה בבקיאיות עצומה, ועל כך היה אומר: "כיום אינני יכול כבר לראות, ואם כן אינני בבחינת 'עולה', שכן אינני יכול להתעלות בתורה, ואינני בבחינת 'שלמים', באשר אינני משלם. אכל על כל פנים אני בבחינת 'מנחה' להשי"ת, שהרי את נפשי אני מקריב להשי"ת, כדי לעסק בתורה אפלו מבלי 'כלת לראות את האותיות הקדושות'."

מִן הַחֲפֵץ חַיִּים, וְהָשִׁיב לָהֶם: "לֹא וְלֹא! עַל הַפְּסוּק אֲדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן, אֹמֵר רֹשׁ"י בְּשֵׁם הַמִּדְבָּר; מִה אָדָם הָרֹאשׁוֹן לֹא הַקְּרִיב מִן הַגֹּזֵל, אֲף אַתֶּם לֹא תִקְרִיבוּ מִן הַגֹּזֵל. תִּדְעוּ לָכֶם כִּי כָל קָרְבָּן שְׂהוּא, וְאֶפְלוּ פְּעוּט בְּיֹתֵר, בֶּסֶף שֶׁל שְׂפֵי פְּרוּטוֹת אֲשֶׁר מִקְרָב מִדְבַּר שֶׁל גֹּזֵל, עֲלוּל לְבָרָא מִלֶּאֶף שֶׁל חֲבֵלָה, אֲשֶׁר בָּכחוּ לְהַכֹּף עַל פְּנֵיהֶם אֵת כָּל חוֹמוֹתֶיהָ הַבְּצוּרוֹת שֶׁל הָעִיר סָנֵט פֶּטְרִבּוּרְגַּ!"

(החפץ חיים, חיוו ופעלו)

בַּאֲחַד הַיָּמִים, הִקְשָׁה לִפְנֵי תַלְמִידוֹ הַגָּאוֹן רַבִּי סַלְמָאן מוּצְפִי זְצוּק"ל קְשִׁי'א עֲצוּמָה. הוֹרָה לוֹ רַבִּי חַיִּים שְׂאוּל לְהֵבִיא לִפְנֵי אֵת הַסֵּפֶר "נְהַר שְׁלוֹם", שֶׁם נִמְצְאָת הַתְּשׁוּבָה לְשִׁאלָתוֹ. בְּעוֹד הֶרֶב מוּצְפִי קוֹדֶפֶדף בַּסֵּפֶר כְּדִי לְמַצֵּא אֵת הַתְּשׁוּבָה, נִטַּל מִמֶּנּוּ רַבִּי חַיִּים שְׂאוּל אֵת הַסֵּפֶר, דִּפְדָּף אֵת הַדְּפִים כְּשֶׁהוּא מוֹנֵה אוֹתָם בְּעַל פֶּה, וְאֵז הַצְּבִיעַ עַל הַשְּׂנֵרָה הַמְּבֻקְשֵׁת בָּהּ מִצְוִיַּת הַתְּשׁוּבָה, כֹּל זֹאת כְּשֶׁהוּא סָגִי נְהוֹר...

(באהלי צדיקים)

"וְשַׁחַט אֹתוֹ עַל יָרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ צִפְנָה לִפְנֵי ה'" (א. יא) **בְּעִיר סְהַעֲרָאֵל**, מְקוֹם מְגוּרָיו שֶׁל הַגָּאוֹן רַבִּי **יְהוּדָה אֶסְאָד** זְצוּק"ל הַתְּגוּרָר יְהוּדִי אֲשֶׁר הָיָה מְשַׁכְּמוֹ וְמַעְלָה. בְּכָל רְמִי"ח וְשִׁסִּי"ה שָׁלוֹ קַיִם תְּרִי"ג מִצְוֹת, הִגָּה בַּתּוֹרָה, וּמִדּוֹת נַעֲלוֹת הָיוּ לוֹ. אֲלֵא, שְׁעַם כֹּל זֶה חֶסְרוֹן אֶחָד הָיָה לוֹ. מִדַּת הַגְּאוּהַ הֵיחָה בְּעוֹכְרָיו. כֹּל מַעֲשֵׂה טוֹב אֲשֶׁר עָשָׂה, הָיָה מִיַּד דּוֹאֵג לְפָרְסָמוֹ וְלַהוֹדִיעוֹ בְּשַׁעַר בַּת רַבִּים, לְמַעַן יִדְעוּ כָּלֶם אֵת גְּדֻלָּתוֹ וְאֵת צְדָקוֹתוֹ.

מִשְׁשַׁמַּע עַל כֹּל הַגָּאוֹן רַבִּי יְהוּדָה אֶסְאָד, אָמַר לוֹ פַּעַם: "לֹא נִכּוֹן לַעֲשׂוֹת כֵּן. אֲמַנְנָם זוֹבַח אֶתְּהָ אֵת הַיָּצֵר הָרַע, מִתְּגַבֵּר אֶתְּהָ עֲלֵיו כֹּכֵל עַת וּבְכָל שְׁעָה, אֲבָל יַחַד עִם זֶה טוֹבָה מִדַּת הָעֲנָוָה, וְלֹא צָרִיךְ לְהִתְגַּאוֹת וְלַהֲתַרְבֵּר וּלְפָרְסֵם כֹּל מַעֲשֵׂה טוֹב. הַכְּתוּב אֹמֵר וְשַׁחַט אֹתוֹ עַל יָרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ צִפְנָה", גַּם בְּאֲשֶׁר שׁוֹחֲטִים אוֹתוֹ, אֵת הַיָּצֵר הָרַע, נִכּוֹן הַדְּבָר לַעֲשׂוֹת זֹאת 'צִפְנָה לִפְנֵי ה'", לְהַצְּפִין אֵת הַדְּבָר, רַק בִּינֵי לְבִין קוֹנִי..."

(וואת ליהודה)

"כִּי כָל שֹׂאֵר וְכָל דָּבָשׁ לֹא תִקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אֲשֶׁה לָה" (ב. יא)

בַּאֲחַד הַיָּמִים הִגִּיעַ הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים סוּלוּבִי'צִיק זְצוּק"ל **רֵבָה שֶׁל בְּרִיסק** לְעִיר מִיְּנִסְקָה, שֶׁכֵּן נִצְרָף הָיָה לְהַפְגִּישׁ עִם הַגָּאוֹן רַבִּי **יְהוֹשֻׁעַ מַהוֹרֹדְנָה** זְצוּק"ל לְצַרֵּף עִנְיָן חָשׁוּב. מִדַּת הָעֲנָוָה וְהַפְּשֻׁטוּת שֶׁל רַבִּי חַיִּים מְבַרִּיקָה הֵיחָה לְשֵׁם דְּבָר. מַעוּלָם לֹא נִהַג כִּלְל בְּגוּנֵי כְּבוֹד, וּבְשָׁל כֶּף לֹא הִמְתִּין אוּלַי יְבֹא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו כְּדִי לְדַבֵּר עִמּוֹ, אֲלֵא לָקַח לוֹ מִרְבֵּבָה וְסָר הַיֶּשֶׁר לְבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ כְּדִי לְשׁוֹחַח עִמּוֹ.

מִשְׁרָאָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֵת רַבִּי חַיִּים מַגִּיעַ אֵלָיו, הַתְּרַגֵּשׁ מְאֹד וְאָמַר לוֹ: "בָּאֵם הֶרֶב מְבַרִּיקָה הָיָה צָרִיךְ לִי, וְכִלְתִּי אֲנִי לְבֹא לְאֶכְסֵנָה

"וְנָקַשׁ כִּי תִקְרִיב קָרְבָּן מִנְחָה לָה" (ב. א) **אֵת כֹּל יְמָיו וְלִילוּתָיו הִקְדִּישׁ הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים שְׂאוּל דּוּיִק זְצוּק"ל לְלַמּוּד הַתּוֹרָה. בְּסוּף**

ללכת בעבודת השי"ת. וראייה לכך מהפסוק בפְּרָשְׁתֵנוּ. הַפְּתוּב אומרו: 'כי כל שאר וְכָל דָּבַשׁ לֹא תִקְטְרוּ מִמֶּנּוּ. הַשְּׂאֵר וְהַדָּבַשׁ שְׁנֵי הַכִּסִּים הֵם הֵן בְּמַהוּתָם וְהֵן בְּטַבְעָם וְהֵן בְּטַעְמָם. לְלַמְּדֵנוּ כִּי הַקְּצוּוֹת מִיֻּקִּין, וְרֹאזִי לֹא לְאָדָם, לְהִתְרַחֵק מִהַקְּצוּוֹת, אֲלֵא לְלַכֵּת בְּדָרֶךְ הַמְּמַצֵּעַ, בְּ"שְׁבִיל הַהֶבֶל". (אמרי שאול)

כֶּאֱשֶׁר יֵצֵא לְאוֹר סִדְרַת הַסְּפָרִים "שְׂדֵי קַמֹּד" מִהֶגְאֹז רַבִּי **חַיִּים חֲזַקְיָהוּ מְדִינִי זְצוּק"ל**, הַסְּעִירוּ הַסְּפָרִים הַלְלוּ אֶת כָּל עוֹלָם הַתּוֹרָה. סְפָרִים אֵלּוּ נִחְשְׁבוּ כִּי־צִירָה עֲנֻקִית מִדְּהִימָה וּמְפֹלָאָה בְּעוֹלָם הַהֶלְכָה. וְכִיּוֹן שְׂפָרָה, כֶּאֱשֶׁר פְּמִה מִן הַסְּפָרִים הַלְלוּ הַגִּיעוּ לִידֵיהֶם שֶׁל גְּאוּנִים וְשֶׁל פּוֹסְקֵי הַלְכָה, הַחֲלוּ הַלְלוּ לְהַרְיץ אֲגָרוֹת חֶבֶד וּמִכְתָּבֵי הוֹקְרָה נִפְלְאִים מְלֵאֵי שִׁבְחָ וַתְּהַלֵּה לְמַעֲוֵנו שֶׁל הֶגְאֹז רַבִּי חַיִּים חֲזַקְיָהוּ, אִוֹדוֹת הַסְּפָרִים הַמְּפֹלָאִים שֶׁחֲבַר וְהוֹצִיא לְאוֹר.

אֲלֵא, שְׁכַל הַדְּבָר הַזֶּה הָיָה לְמוֹרַת רִחוּו שֶׁל הֶגְאֹז הַשְּׂדֵי קַמֹּד. הוּא לֹא הֵבִין כָּלֵל עַל מַה וְלָמָּה הוּא זוֹכֵה לְשִׁבְחִים כֹּה רַבִּים. בְּשִׁיחּוֹתָיו עִם מִקְרָבָיו אָמַר כִּי לַחֲנֹם מִשִּׁבְחִים אוֹתוֹ, וְכִי תוֹעֵבַת ה' כָּל גְּבַה לֵב. אֲמַנֵּם הוּא הַקְּרִיב קִרְבָּו, אֲבָל בְּכַוְנָה הִרְחִיקוּ אֶת הַשְּׂאֵר וְאֶת הַדָּבַשׁ מִהַקְּרָבָו, כִּיּוֹן שֶׁה' שׁוֹנֵא גְּאֹוָה וְלָמָּה יִשְׁבְּחוּ אוֹתוֹ? הָאֵם כְּדִי לְהַכְנִיס גְּאֹוָה בְּלִבּוֹ? וְלֹא עוֹד, בְּהַקְדָּמוֹתָיו לְסִפְרָיו הִבְאִים כְּתָב, כִּי "לֹא חִדְשִׁי מְאֹוָה, אֲלֵא רַק לִקְטַתִּי מִדְּבָרֵי גְדוֹלִים וְטוֹבִים מִמֶּנּוּ... רַק הֵעֵתַקְתִּי אֶת מַה שֶּׁמְצַאֲתִי, כְּדִי לְזַכּוֹת לְמִי שֶׁאֵין בְּיָדוֹ סְפָרִים..." (ארזי הלבנון)

"עַל כָּל קִרְבָּנְךָ תִּקְרִיב מֵלַח" (ב. יא.)
נִדְעֵ הָיָה רַבָּה שֶׁל קְרֵאקָא, הֶגְאֹז רַבִּי **שַׁמְעוֹן סוֹפֵר זְצוּק"ל**, בְּנֵו שֶׁל מְרוֹ הַחֲתָיִם **סוֹפֵר**

שֶׁל כְּבוֹד תּוֹרָתוֹ, וְלָמָּה הָיָה לוֹ לְהִטְרִיחַ אֶת עַצְמוֹ וְלִבּוֹא אֵלָיו? וְלֹא עוֹד, הֵן יוֹדַע הַרְבֵּי, כְּבוֹד הַרֵב, מִפְּנֵי מַה הִרְחִיקוּ חֲכָמִים אֶת הַשְּׂאֵר וְאֶת הַדָּבַשׁ מִהַקְּרָבָו, כִּיּוֹן שֶׁהֵם מִתְגָּאִים וְהִרִי יוֹדַע כִּי תוֹעֵבַת ה' כָּל גְּבַה לֵב. וְאֵם מִחֲמַת עֲנוּוָה עוֹשֶׂה כְּבוֹד הַרֵב כֵּן, יֹאמַר לִי הַרֵב מִבְּרִיֶּסֶק, מֵאֵין לוֹ הַהִתַּר לְקָרֵב, וְכִי מִתַּר לוֹ לְהֵגַה בְּעֲנָוָה בְּעַצְמוֹ? הִרִי גְּאוֹן יִשְׂרָאֵל הוּא? וְאֵם בְּשִׁבִיל שְׁכָבוֹד תּוֹרָתוֹ רוֹצֵה לְהֵגַה בְּעֲנוּוָה, וְכִי מִתַּר לְכַבּוֹדוֹ לְהַכְשִׁילָנִי בְּגְּאֹוָה?" (אמרי בריסק)

בְּאוֹ וְסִפְרוּ לְהֶגְאֹז רַבִּי **יוֹסֵף שְׂאוּל נְתַנְזוֹן זְצוּק"ל**, רַבָּה שֶׁל לְעַמְבֵּרְג, אִוֹדוֹת יְהוּדִי שֶׁהַחֵל לְסוֹר קֶצֶת מִדְּרָךְ הַיִּשְׂרָאֵל. לְפָנִים שְׁמַר עַל כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה קִלָּה כְּבַחְמוּנָה, וְאֵלּוּ כִּיּוֹם הוּא מוֹזְלָל פַּה וְשֵׁם בְּשִׁמְרַת הַמִּצְוֹת. מִשְׁשִׁמַּע הֶגְאֹז אֶת הַדְּבָרִים בְּקֶשׁ מְאוֹתוֹ יְהוּדִי לְבוֹא אֵלָיו, שְׁכֵן בְּרַצְוֵנו לְדַבֵּר עַל לְבוֹ לְשׁוֹב לְדָרֶךְ הַיִּשְׂרָאֵל.

בְּמִשְׁרָךְ זְמַן רַב הַסְּבִיר רַבִּי יוֹסֵף שְׂאוּל לְאוֹתוֹ יְהוּדִי עַד כְּמַה חֲשׁוּבוֹת הֵן הַמִּצְוֹת, וְעַד כְּמַה הַקְּבָ"ה אוֹהֵב כָּל יְהוּדִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת תְּרַ"ג מִצְוֹתָיו, וְאֲמַנֵּם, דְּבָרָיו שֶׁל הֶגְאֹז פְּעַלּו עַל לְבוֹ שֶׁל אוֹתוֹ יְהוּדִי, וְשׁוֹב הוּא הַחֵל לְשׁוֹר אֶת מִצְוֹת הַשִּׁי"ת. אֲלֵא שְׁכַאֲשֶׁר הַחֵל לְשׁוֹר עַל הַמִּצְוֹת הַתְּהַפֵּךְ מִמֶּשׁ מִן הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה. הוּא נִהַר בְּיוֹתֵר עַל כָּל מִצְוָה וְעַד לְקוֹצוֹ שֶׁל יוּ"ד. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שְׁכַאֲשֶׁר רָאָה יְהוּדִי שֶׁלֹּא נִזְהַר בְּדַקְדוּקֵי מִצְוֹת וְאִפְּלוּ קָלִים, הָיָה מוֹכִיחוֹ בְּגַעְרוֹת שֶׁל מִמֶּשׁ, עַד שֶׁהַיְהוּדִים בְּסִבִּיבָתוֹ שֶׁל הָאִישׁ כְּבַר לֹא יִכְלוּ לְעַמֹּד בְּתוֹכָתוֹ.

לְיָמִים שְׁמַע מִכָּךְ הֶגְאֹז רַבִּי יוֹסֵף, שׁוֹב הוֹרָה לְאוֹתוֹ יְהוּדִי לְהִגִּיעַ אֵלָיו. כֶּאֱשֶׁר הִגִּיעַ הַיְהוּדִי אֶל הַרֵב אָמַר לוֹ: תַּדַּע לָךְ כִּי תִרְמַזְבִּים אוֹמַר כִּי לֹא טוֹב לְלַכֵּת אוֹ בַּקְּצָה הַזֶּה אוֹ בַּקְּצָה הַזֶּה. עַל כָּל אָדָם לְבַחַר בְּדָרֶךְ הַמְּמַצֵּעַ

"אם הפהו המשיח יחטא לאשמת העם" (ה. א)
רבנו הגאון רבי מאיר ליבוש זצוק"ל, המלבי"ם,
 רגיל הנה להזכיר בדברי פבושין את בני
 עדתו, את היתיד או את הצבור, על כל
 עברה קלה פבהמורה. באחת הפעמים פאשר
 הטיף מוסר לקהל מאזינו, נאנח מעמק לבו
 ואמר:

"אל תחשבו רבותי, כי דברי המוסר והתוכחה
 שלי מכניס דוקא לפיכם. דעו לכם כי
 אני מתכוון לפי עצמי, שכן כף מקבלני מאת
 מורי ורבי שאמר בשם צדיקים קדמונים על
 הפסוק יאם הפהו המשיח יחטא לאשמת העם.
 אם מוצאים אנו אשמים בעם בתוך הקהל,
 אז עלינו לדעת כי בודאי נכשל הפהו הגדול
 המשיח, רב הקהלה, במעשה בדבור או
 במחשבה, והוא זה הגורם לאשמת העם. ולכן
 עליו להזכיר את עצמו. (ריבנו המלבי"ם)

"והשיב את הגולה אשר גזל" (ה. כג)
כאשר שב הגאון רבי **שמחה זיסל** זצוק"ל,
היסבא מקולם ממוסע של אסוף פספים
 ותרומות למען התקנת הישיבה, מסר דין וחשבון
 כפופט לגבאי הישיבה על כל הכנסותיו והוצאותיו.
 לאחר מכן הוציא מכיסו מחצית סיגריה, וגם
 אותה הושיט לגבאי. לשאלת הגבאי: מה זה
 ועל מה זה? השיבו רבי שמחה זיסל:

"כאשר סימתי את השליחות שלי למען
 הישיבה, נותרה בכיסי מחצית סיגריה.
 שכן רק את חצייה הספקתי לעשן בימים בהם
 מלאתי את תפקידי. וכיון שתפקידי נסתם,
 הרי פפבר אסור לי להשתמש בסיגריה, הזאת,
 ולכן אני מחזיר אותה לרשות הגבאי."
 (חכמי ישראל)

ז"ע בצדקותו ובפרישותו. את כל רמיח איבריו
 ושסה גידיו הנה מחדיר בלמוד התורה, עד
 שלפעמים, פאשר הנה אוכל לא הנה מרגיש
 כלל מה הוא מכניס לפיו, שכן כל ישותו היתה
 דבוקה בלמוד התורה.

באחד הימים שכחו המבשלים בביתו לתבל
 את התבשיל במלח, ולתבשיל לא הנה
 כל טעם שהוא. רבי שמעון אכל מן התבשיל
 ולא חש במאומה. לאחר מכן טעם אחד
 ממשמשו מהתבשיל, והרגיש כי התבשיל תפל
 ביותר. הוא נכנס למטבח, שם גער במבשלים:
 "מדוע אינכם משגיחים על המאכלים של פבוד
 הרב שיהיו מקלחים פראוי? הרי נתתם לפניו
 מאכל תפל ביותר. וכי לך יקרא מאכל?"

למחרת היום, כבר זכרו כל המבשלים היטב
 את האזהרה של המשמש לתבל היטב
 את התבשיל במלח. משפך, זכרה הרבנית לשים
 מלח בקדרה. ומנגד, המשרתת שלא ראתה מה
 עושה הרבנית, זכרה אף היא את האזהרה, ואף
 היא שמה מלח במדה מרבה. גם המשרת זכר
 היטב כי יש למלח את התבשיל, וגם הוא שם
 מלח, עד שנתהפכו היוצרות. התבשיל נמלח
 בכמות עצומה של מלח, עד שפבר אי אפשר
 הנה בכלל להכניס אפלו פה אחת לפה מפני
 קליחותו.

בהגיע שעת הארוחה, הניחו את הקדרה לפני
 רבי שמעון סופר, והוא אכל פדרפו,
 שוב מבלי לחוש דבר. לאחר מכן הגיש את
 התבשיל לאתו משמש פדי שגם הוא יטעם
 מהתבשיל, אכל הוא רק הכניס לפיו פה קטנה,
 שוב הניח מיך את הפה מיך, שכן לא כול
 הנה לטעם יותר. אז שאלו הרב: "מדוע אינך
 אוכל? וכי משום שהתבשיל לא ממלח כל
 פרכו". ואז, תוך פדי דבור נטל הגאון את
 הפלי עם המלח, ויתגה לתוך הקערה, פדי
 למלח את התבשיל. (שם משמעון)

הגאון רבי יעקב צבי מעקלנבורג זצ"ל

בעל "הכתב והקבלה"
ימא דהילולא - ד' ניסן

ויעלו רועים רבים הרועים ואוקלים את צאן מרעיכם, כינו את עצמם 'בנים ודרשנים' גם חגים וזמנים עזתם, כל אלה חברו אל עיר בראונשטייג אל מקה השדים, ויתפוצצו הפדים הריקים ויתראו הלפידים, ויתלקטו שיגעלים קטנים ונבובותיהם אודים, ומצא אש ותאכל שמיר ושיטה, ותבער מגדושי ועד קמה ועד קום זית, ותבער הניכל ה', ותבער בין הפדים ותלהט את ארון הברית, ותאמר להשפחית את לוחות האבנים, ותאמר לשוף כל מועדי אל בארץ".
(הקדמתו לפרושו על ספי ונקרא)

חבורו העקרי הוא פרושו על חמשה חמשי תורה "הכתב והקבלה" (ראה על קו באריכות לקמן). בנוסף לחבור זה כתב רבי יעקב צבי פרוש על סדר התפלה בשם "עיון תפלה", שבמהדורותיו הראשונות נדפס יחד עם הספר "דרך החיים" של הגאון רבי יעקב לוצבורים זצוק"ל, רבה של ליסא, בעל מחבר ספר "נתיבות המשפט".

בעל מדות תרומיות היה רבי יעקב צבי. הענה היתה נר לנגלו, פאָשר בין היתר הוא פותב על עצמו לא אחת ולא שתיים "ואני בער ולא אדע" (ראה במדור ה, ז), ואף גם מצפה לישועת ה', ומקנה להוסיף פרושים על פרושו, בכתבו: "אם יחיני המחיה כל יתברך" (ויקרא כה, לו). ולא עוד, ויתר מט"ו פעימים הוא פותב הצעת פרושו "ולולי דמיסתפינא, ולפעמים אף הגדיל עשות כתבתו ולולי דמיסתפינא דקצווחו עלי גבי מדרשתי...". לקמן פ' מעודו התהלך בשפלות ובכפיפת קומה.

משוף שלשים וחמש שנים ישב הרב רבי יעקב צבי על כס הרבנות, עד שנסתלק למתיבתא דרקיעא ביום ד' בניסן תרכ"ה, ומנוחתו כבוד בבית העלמין בקניגספורג, ודבר תורתו מתבדרין גבי מדרשאי.

אהבת ה', בכל לב ונפש!

"ובדבר חקירות ועיונים אין לו מקום בתודעתנו. ואולי היינו יכולים לעשות שהידיעה העיונית והחקירה השכלית הטבעית היא המביאה את האדם לאהבת השי"ת. לכן באר הכתוב ["ואהבת את ה' אלוקיך"] שאינו כן. ובאמת פי אהבת השי"ת על ידי העיון בתורה וקיים מצוותיה לבד. וכבר קמו פסה מחקרי לב הגדולים ודורשי אמת, וקראו בטוב טעם ונדעת ובמקומים ברוים, שאין אהבת השי"ת ועבודתו האמתית תלכה בחקירות עיוניות שכליות" [פרוש, לאהב את השי"ת בכל לב ונפש פי קו מצוים אנו מהתורה, ולא לחקור ולחשב פעיון שכלי מדוע יש לאהב את השי"ת. וכל אהבת ה' היא על ידי העיון בתורה, וכדבריו]. (פרושו לתורה, דברים ו, 1)

"הכתב והקבלה"

פרושו של רבי יעקב צבי על התורה בשם "הכתב והקבלה",

הרב יעקב צבי מעקלנבורג (באדיט; מעקלנבורג) נולד בשנת תקמ"ה לאביו הרב ממליאל ז"ל. בצעירותו יצק מים על נדיו של הגאון הנודע רבי יעקב איגר זצוק"ל, ונמנה עם בחירי תלמידיו, במחצת התעלה בתורה והלכה. ואולם, פאָשר התבגר יותר, לא רצה לעשות את התורה קרדם לחפר בה, ולא רצה להתפרנס מעסק התורה. בשל כך שם אל חיי המסחר את פניו, זאת בדומה לגדולי השד"א מאותו דור ומנהודות המקורים יותר שלא חפצו להנות מכתרה של תורה והתפרנסו ממסחר.

ואולם, לא שפר עליו וגרלו בעולם המסחר, והוא ראה לנגד עיניו רק הפסידים, ומאידך, צרו היה לכלל את גני משפחתו. בשל כך נאלץ בעל פרושו לטל לנדיו את משרת הרבנות. היה זה בשנת תק"צ, אז פנו אליו גני הקלה קניגספורג, בפרוסייה המזרחית, פי יאות לבוא ולכהן פאר בעינים על כס הרבנות, ורבי יעקב צבי סבר וקבל.

התקופה בה נתישב רבי יעקב צבי על כס הרבנות, ועוד כמה שנים קדם לבו, היתה זו תקופה סוערת בה נגע ההשקלה פשט את טלפיו לכל עבר, ועשה שמות בבתים רבים בישדאל, ובפרט ברחבי גרמניה (אשכנז). צעירים רבים עזבו מקור מים חיים, את מעינות התורה והתורה, והלכו להם לחצוב בורות נשברים אשר לא יכילו המים - זו תורה.

בשל כך, פאָשר נתישב רבי יעקב צבי על כס הרבנות, נאלץ היה להתחיל להתמודד חזיתית עם "מתקני הדת", עד פי ארור עלינו דורשי רשומות פי כל פרושי לתורה הנם הולמים ביותר, 'הולמים' תרתי משמע, גם הולמים מלשון מתאימים לפסוק ולפלים של חמשה חמשי תורה, וגם הולמים מלשון מהלמות, פי בפרושי ובדבריו היה פשוט הולם ומתקריף בחזקה את כל המתקנים' למיניהם ואת כל הגאורים אשר חפצו לקעקע את חומות היהדות והקדשה.

יחד עם רבני המלבי"ם זצוק"ל יצא הרב רבי יעקב צבי נגד אספת הרבנים הפרוסיים שהתקיימה בשנת תר"ו בבראונשטייג (עיר במדינת סקסוניה המתחונה שבצפון גרמניה, השוכנת ממזין להנורב).

באספה זו דנו המתקדמים והרפורמים על תקונים שיש להכניס בדת ועל קידום תנועתם. החלטות האספה היו בטול תפלת "כל נדרי" והתרה לנשואין בין יהודים לגויים. ואפשר שלא בכדי החלטו החלטות של עקירת דת בעינינו, שפן העיר היתה מעו ומחקה לעוקרי דת רבים אשר בשיטה כל השנים נסו לקעקע את חומות היהדות, ואף להביא פליה על עם ישראל, וב"ה חסדי ה' פי לא תמנו פי לא פלו רחמי ולא עלתה גידם, ונצח ישראל לא ישקר.

ואודות אספה זו כתב רבנו המלבי"ם: "והיה בשנת התר"ד ליצירה, קול פחולה שפענו צרה כמבניקה, קול תורת ה' התניח תפרו פפיה, ודמעתה על לחיה פי גדו בה רעה. פי נבערו קצת רועי אשכנז ואת ה' נאצו, ויתאספו להפר דת וחקים ועל צפוניו התניעצו.

הגאון רבי יעקב צבי מעקלנבורג זצ"ל

בעל "הכתב והקבלה"

יומא דהילולא - ד' ניסן

להסתייע בדברי חז"ל על מנת להבינה, וינדברי רש"י הקדוש בריש התורה (גראשית א, א) "ויש לך מקראות שמקצרים לשונם וממנעים תבה אחת...". והמקריד בין הדברים אין כל מאומה בידו, כי מה לו לבקר אם רוח חיים אין בקרבו, ומה לגוף הכתב בלא נשמת הקבלה. אין הבדל בין הדרש ובין הפשט כי אם כמו תוך הפלי וחיצונו". (מאמר התורה בפתיחת הספר)

לגדר פריצת המינות - - -

אודות משרת התורה הסופר שלו, "הכתב והקבלה", כותב הרב המחבר במקמתו אל הגאון רבי אליהו גוטמאכר מגריידיץ זצ"ל, מיום ג' בתשרי תרי"ח, פדברים הללו:

"...אין זוהר זה [הכתב והקבלה] מ'יעד לגדול כמותו ומה אדע ולא ידעה (פנתו), מה יודע אני יותר מאשר כבודו, דברים שכתבו לא יודע, ואם פן לא באתי לחפש לו (דבר). כי אמנם הוא לקטני ערה... אמנם לכבוד אוננו חסור זה מיתר. ולכלי סרב בדברי הגדול מלאתי את רצונו לשלח חמש חד... והיה אם יישר בעיניו לשום דעתו עליו וימצא בו דברים לא נכונים, אבקש להודיעני..."

וזו החבור לגדר פריצת המינות שגברה בעוונתי, לדבר תועה על רבותיני חכמי התורה שבעל פה. ולכונה זה בא גם התרגומא דבי רב, אולי יצלח להעבירי מן הארץ התרגומים האשכנזים המתרגמים את התורה כפי העולה על דעתם שלא כפי המקובל בינינו מאד. ומה היה אבן נגף להשפיל כבודו תורתנו הקדושה פונדו, וברוך בעל המסובות יתברך, כי באור זה מצא חן בעיני אחיני פולגיא ורויסקא.

ושמעתי כי בכמה קהלות ולמדו מלמדי התינוקות את נערי ישראל את התורה על פי באור זה. ובכמה מהם העמידו גבית מדרשים איש המגיש והמספר לקניהם בכל שבת קדש את הסדרה בבאור זה. מי יתו! וישתחרו מלתעות המלעיגים, וישגי הרשעים תקהינה, ותחזר עטרת למוד התורה ללשונה". (פרקי מבוא הכתב והקבלה)

דגמאות לפרשנות מקורית של הרב המחבר:

את המלה 'ויניחם' בפסוק: 'ויניחם ה' פי עשה את האדם בצרף ויתעצב אל לבו', הוא מפרש על סמוך כמה מקורות במשמעות 'רחמים'. פרוש מקורי זה פותר את קשיהם של פרשנים רבים על פסוק זה.

את המלה 'אל' בפסוק: 'ויאמר קון אל הגבל אחיו' פרש במשמעות של בעבור או בגלל, כמו בפסוק 'אל הנער הזה התפללתי'. ועל פי פרושו זה מורצת קשית רש"י.

את חטאם של המרגלים פפרשת שלח לה הסביר בכה, שהלכו 'ורגלו' את הארץ שמשמעוהו שלילית, לחפש את מרגעותיה של ארץ ישראל, ולא כפי שפוטו 'לתור', לחפש את הגזדים הטובים שהבה.

נתפרסם בכל תפוצות ישראל, שכן היה זה פרוש משלב הן על תורה שבכתב ("הכתב") והן על קבלה ותורה שבעל פה ("הקבלה"). כתרי רעין דלא מתרשין, עד שקראו עליו את מאמר התפלה: "ברוך הוא אלקינו שבראנו לכבודו, והבדילנו מן התועים (הם המשפילים והרפוקים), ונתן לנו תורת אמת (הכתב - תורה שבכתב), וחי עולם נטע בתוכנו" (הקבלה - תורה שבעל פה ומסורת). פרוש זה היה חומה בצורה נגד כל שונאי התר, ונגד כל המשפילים אשר לעגו לקדשי ישראל. ולא בכדי זכה הספר להתפוצה גדולה כל כך, עד שקבר בחייו של המחבר נדפס הספר בשלש מהדורות.

פפעם הראשונה נדפס הספר בשנת תקצ"ט בעיר לפסקא, בלי הפנים של החמש, רק הפרוש לבדו. בחייו של הרב יעקב צבי הודפסה המהדורה השנייה בשנת תרי"ג, ביחד עם החמש, תרגום אנקלוס ופרוש רש"י על התורה. במהדורה השנייה הזאת הוסיף הרב יעקב צבי את 'תרגומא דבי רב', הלא הוא תרגום התורה בלועזית על פי באורו של הרב המחבר.

כאשר אולה כבר המהדורה השנייה מן השוק, עוד זכה הרב המחבר רבי יעקב צבי להדפיס מהדורה נוספת בשנת תרט"ו, בה הוסיף הוספות רבות בשם ("המשלום") על המהדורות הראשונות. לאחר שלוח מספר זכה המהדורה אברהם קרלין ז"ל להוציא לאור (חמש) עשרה שנה לאחר פטירת הרב המחבר. בשנת תר"מ את המהדורה הרביעית, בה הכניס לגוף הפרוש עצמו את כל ההוספות (אשר בשם 'המשלום' (כינו) אשר היו במהדורה השלישית, ונדוסף לך הוספות רבות אחרות של הרב המחבר, שרשם לעצמו פשהכין את המהדורה הרביעית. מהדורה זו שיהיה כבר מתקנת ומקודרת, אלה מאז פעמים רבות ונדפסה שוב ושוב הן בתפוצות הגולה והן בארץ ישראל.

חשיבות נוספת יתה לספר זה, "הכתב והקבלה", משום שספר זה היה הספר הראשון בסדרת ספרים אשר נתפרסמו באותו שנים על ידי רבנים חרדים במקומה ברוך למנוע את התפשטות התנועה הרפורמית. (מבוא הכתב והקבלה)

התורה שבכתב והקבלה תאומות המה...

"התורה הכתובה והתורה המקבלת תאומות הנה, ושייתהו צדקו רדין, ובתפקנה מעט עינים ערות לראות כי שתי תורות אלה תתלכדו זו עם זו לא מתפרדנה. ושייתהו אמת אחת הנה גם יחד, כי ביד רועה אדם נאמן ביותה ננו מנושה לקהלת יעקב". (בסוף הספר, לאחר ספר דברים). היסודות הלשוניים והדקדוקיים של דרשות חז"ל היוצאים מפסוקי התורה מבארים דבר דבור על אפניו, והיו החבור שבי התורה שבכתב לתורה שבעל פה.

ואמנם, בלשונו הספרותית והמליצית של הרב המחבר הוציא מתחת קלמיוסו מאמר מליצי בשם "מאמר התורה", בו מבאר מודע התורה נכתבה (פעמים רבות) בלשון קצרה וסתומה, המחמת

שולחנו של אדם

הגשמיות אך גם הרוחניות שבה גם כן מקלקל ומכניס לקליפה, וכמו שאמרו (ברכות לה) 'האוכל בלא ברכה כאילו גזול' וכו', רצה לומר, נוטל הקדושה ומכניסה לאבדון, וממש גזול הוא."

הדברים מפורשים בדברי הרמח"ל בספרו 'מסילת ישירים' (פרק כו): "אך הקדוש הדבק תמיד לאלהיו, ונפשו מתהלכת בין המושכלות האמתיות באהבת בוראו ויראתו, הנה נחשב לו כאילו הוא מתהלך לפני ה' בארצות החיים ועודנו פה בעולם הזה, והנה איש כזה הוא עצמו נחשב כמשכן, כמקדש וכמזבח... כי השכינה שורה עליהם כמו שהיתה שורה במקדש, ומעתה המאכל שהם אוכלים הוא כקרבן שעולה על גבי האש, כי דואי הוא שיהיה נחשב לעילוי גדול אל אותם הדברים שהיו עולים על גבי המזבח כיון שהיו נקברים לפני השכינה... כן המאכל והמשתה שהאיש הקדוש אוכל, עילוי הוא למאכל ההוא ולמשתה ההוא, ואלו נקרב על גבי המזבח ממש."

ואלו הענין שאמרו עליו ז"ל (תוכות קה): כל המביא דורון לתלמידי חכם כאילו הקריב בכורים. וכן אמרו (יומא עא) "ימלא גרונם של תלמידי חכמים יין" - במקום נסכים. ואין הדבר הזה שהיו התלמידי חכמים להוטים אחרי האכילה והשתיה ח"ו, שימלאו גרונם כמלעיס את הגרגרן, אלא הענין הוא לפי הכוונה שזכרתי: כי התלמידי חכמים הקדושים וברכה! ובכל מעשיהם הנה הם ממש במקדש ומזבח, מפני שהשכינה שורה עליהם כמו שהיתה שורה במקדש ממש, והנה הנקרב להם נקרב על גבי המזבח, ומילוי גרונם תחת מילוי הספלים (ספלים שהיו על גבי המזבח שהיו מנסכים לתוכם יין).

ועל דרך זה כל תשמיש שישתמשו מדברי העולם אחרי היותם כבר דבוקים לקדושתו יתברך, הנה עליו ויתרון הוא לדבר ההוא שזכו להיות תשמיש לצדיק, וכבר הזכירו ז"ל בענין אבני המקום שלקח יעקב ושם מראשותיו (חולין צא): אמר רבי יצחק מלמד שנתקבצו כולן והיתה כל אחת אומרת עלי יניח צדיק ראשו."

ויש דבר חידוש מופלא, כי דרך כלל למדנו שדוקא מיעוט חלב ודם של האדם הוא ירצה לפניו יתברך כמו קרבן הנרצה, כמו שביאר בחידושי אגדות למהרש"א (ברכות יג) לדקדק הטיב במאמר רב ששת במסכת ברכות. רב ששת כי הוה יתיב בתעניתא, בתר דמצלי אמר הכי, רבון העולמים גלוי לפניך בזמן שבינת מקדש קיים אדם חוטא ומקריב קרבן ואין מקריבין ממנו אלא חלבו ודמו ומתכפר לו, ועכשיו ישבתי בתענית ונתמעט חלבי ודמי, יהי רצון מלפניך שיהא חלבי ודמי שנתמעט כאילו הקרבתי לפניך על גבי המזבח ותרגני וביאר מהרש"א: לפי דעת המפרשים בטעם הקרבנות שייחשוב האדם כאלו הוא חייב מיתה, ומחסד אלוה שנפש בהמה באה תחת נפשו, ליה אמר בזמן שהבמ"ק קיים אדם חוטא ומקריב נפש בהמה שהוא הדם והחלב תחת נפשו, ועכשיו שאין הבמ"ק קיים הנני בתענית שנתמעט מנפשי חלבי ודמי יהי אינני צריך לנפש בהמה תחת נפשי והיה רצון שיהא חלבי ודמי שנתמעט כאילו הקרבתי לפניך.

ואילו להאמור מתבאר שיש מדרגה גדולה יותר, והיא דוקא האכילה הבאה לנחת רוח לפניו, שאכילה זו היא כקרבן ממש, ושולחן אחר הוא אוכל עליו הוא הרי הוא כמזבח.

"שמעתי בעצמי ספור נפלא מדודי הגאון האמיתי מו"ה חיים ז"ל, שפעם נכנס גם כן רוח רעה באיש אחד בוילנא בחצר בית הכנסת, ונעשה שם רעש גדול מקיבוץ המונים לראות הפלא. ופתח רבנו חלון בית מדרשו שהיה אז בחצר בית הכנסת והשקיף, מה קול הרעש. אז תיכף בראות איש הרוח את פני רבנו התחיל לצעוק: רבי, אתה הוא שמכריזין עליך למעלה הזרהו באלהיו ובתורתו, אם אתה תגזור עלי אך במאמר פוך בלבד, ר"ל בלא השבעות בשמות, שאצא מאיש הלז אני מוכרח לצאת. והשיב רבנו ז"ל: מעודי לא רציתי שיהיה לי שום עסק עמכם, וגם עתה איני רוצה לדבר עמכם כלל.

ותשובתו זאת התפרסמה בין כחות הסט"א, כי איזה משך זמן אחר כך נכנס גם כן רוח רעה בנער אחד בק"ק נובאהרדוק והיה בתוכו זמן רב, והיה אומר עניינים גדולים ונוראים. ופעם אחת בחנו אותו אנשים להפחידו, ואמרו לו כי נולף אותך לווילנא לרבי אליהו חסיד, והוא אם ירצה ודאי יגרש אותך מהנער הלז. השיב הרוח: אמת שאנחנו יראים ממנו מאוד, אבל הובטחנו מאתו שלא יהיה לו שום עסק עמנו.

[הגה"ה:] **חרו ושאלוהו מדוע אתם יראים ממנו, הלא אינו מסגף עצמו בתעניות ואוכל** (זה היה בעת זקנותו, אבל בימי בחרותו היה מסגף עצמו מאוד כמפורסם, וכמובא בהקדמת בניו ז"ל להחומש עם יצירת אליהו). **השיב: אינו לנו גם אכילתו, כי זה גם מזיק ומאבד אותנו, כדי שוקלה אכילתו כקרבנות! כל זה שמעתי בעצמי מפה קדוש דודי הנ"ל ז"ל."**

ככל הדברים האלה כתב הגאון רבי אברהם שמחה מאמצילאב זצ"ל, בהקדמתו הארוכה לספר 'מדרש רות החדש עם ביאור הגר"א', כפי אשר שמע בעצמו מפי קדושו של הגאון רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל, תלמידו המובהק של רבינו הגר"א זיע"א.

והדברים עולים בקנה אחד עם מה שכתב הגאון רבי חיים מוולוז'ין בספרו 'רוח חיים' על מסכת אבות (פ"ג מ"ג): "והנה עוד דבר אחד יש במאכל, חלק שלישי, והענין כי קודם חטא של אדם הראשון היה מאכלו רוחני... אך מעת חטאו נעשה כל מאכל מעורב בטוב ורע, על עין עץ הדעת טוב ורע... וענין הקרבן היה כך, כי על ידי האש אשר על המזבח שהוא מלמעלה סר הרע ונותר חלק הבעלים, ומה שנהנין כולו טוב. וכן היה המן היוד מן השמים כולו טוב, כי אין רע יורד מן השמים, ולכן לא היה בו פסולת ונבלע באיברים, וכן בשר הקרבן נבלע כולו באיברים ואינו מוציא ממנו פסולת."

לכן האוכל ועוסק בתורה, הרי מראה באכילתו שמוכון בה לכוונה טובה, שהחלק הטוב יוסיף קדושה בנפשו, והעסק בתורה ישרוף הרע. כי התורה טבעה כאש, כמו שכתוב (ימיה כג טז) 'הלא כה דברי כאש' יש מעלה, כמו שאמרו (חגיגה כז) 'פתח במזבח וסיים בשולחן' כו', כי הוא המזבח ומשולחן גבוה קא אזי לו.

והנה האוכל לכוונה אמיתית לקיים גופו ונפשו לעבודת אלהיו יתברך שמו, ויכרך ברכה הראויה ועסקו בתורה באכלו כי זה כל פרי תכלית אכילתו, הוא ממש כמו המקריב קרבן שנטול בהמה ומקריב לגבוה הרוחניות שבה מעת חבריאה, וגם גשמותו נתקדש... להחיותה לעבודת ה'. ולהפיק, חלילה האוכל להעבנות לא לבד שאינו מתקן

שהם וישפה

שהאכילה עצמה נחשבת כתורה, כמו שנאמר (משלי ט ה) 'לָכוּ לְחַמּוּ בְּלַחְמֵי יוֹשֵׁף וְיִשְׁתּוּ בַּיַּיִן מִמִּקְרָתֵי, וְלַחֵם זו תורה (בר עה, וראה חגיגה יד).

ובדרך רמז, אפשר עוד על פי מה שכתב רש"י (מגילה יב, ד"ה פסוק) על מה שדרשו ר"ל מה שנאמר במגילת אסתר (א יד) 'וְהִקְרַב אֵלָיו כְּרִשְׁנָא שְׁתַּר אֲדָמְיָא תְרִשִׁי מִרְסָּמָא מִרְקָנָא מְמוּכָן, אמר רבי לוי כל פסוק זה על שום קרבנות נאמר, ופירש רש"י: 'וְהִקְרַב אֵלָיו - לשון הקרבת קרבן. מלאכי השרה הזכירו לפני הקדוש ברוך הוא את הקרבנות שהקריבו ישראל לפניו.

ומעתה יתכן בדרך רמז מה שמצינו בפרשה (ויקרא א יג) 'וְהִקְרַב וְהִקְרָצִים יִרְחַץ בַּמֵּיִם וְהִקְרִיב הִכְהֵן אֶת הַכֹּהֵן הַמְזֻבָּח עֲלֵהּ הוּא אֲשֶׁר יָרִיחַ יָרִיחַ לָהּ', כ"י הקרב' שהוא המעיים הוא גם משלשן קרבן, ולכן אכילתו של אדם, שמכניס מזון אל תוך קרביו, יש בהם רמז לכך שאכילתו של האדם נחשבת כקרבן, ואם אכילתו נעשית כדבעי, היינו בבחינת 'ירחץ במים', אין מיס אלא תורה (בי"ק ז), אזי 'והקריב הכהן את הכל הקטיר המזבחים וגו' ריח ניחוח לה'. ועל דרך כך, גם מה שאח"כ ממעט הנאת אכילתו, אף זה הוא בבחינת מקריב את קרביו.

וכדבר האמור שהאכילה עצמה יכולה שתחשב אף היא כלימוד תורה, שח המשגיח דשיבית קול תורה, הגה"צ רבי גדליה אייזמן, שבאחד מביקוריו אצל גאב"ד פוניבז', הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל, מתלמידיו הגדולים של ח"י החפץ חיים, השמיע לפני הרב ווארט אחד משמיה דמרן החפץ חיים, אשר לא היה ידוע לרב מפוניבז' עד אותה השעה, ומרוב חביבותו לחידוש זה שמעמעת, התלהב הרב ולא שקט עד שנשקו לרבי גדליה על פניו.

תורף הדברים היה **שמרן החפץ חיים הוכיח מכמה מקומות בדברי חז"ל, שמי שנוסק בתורה והוגה בה בכל תעותיו, הרי שאף בשעה שאינו הוגה בה, כזמני אכילה ושינה שלו, נחשב הוא כעוסק בלימוד תורה ממש.** וראה מוכחת לכך, מההיא דאיתא במסכת שבת (ל): לגבי דוד המלך ע"ה, שהוזק מלאך המוות לבטלו מלימודו כדי ליטול נשמתו, דאם לא כן, מדוע על נטל נשמתו דדוד בעת בה אכל או ישן, זמנים בהם לא הגה בתורה, אלא על כרחך דאף זמנים כאלה אצל מי שלא מבטל מלימודו נחשבים הם ללימוד תורה. זה היה תורף הדברים. ועל 'ווארט' נפלא רב נשקו הרב דפוניבז' לרבי גדליה אייזמן על פניו (ספר מאיר עיני ישראל, ח"ד עמוד 136).

בתקופה שלמד הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל בשיבת טלו מלאו לו עשרים שנה. על הזמן ההוא העיד בזקנותו בפני תלמידיו כאי לישיבה: **מגיל עשרים שנה לא החתיני דעתי אפילו לרגע מדברי תורה, אני אוכל ולומדו אני שותה ולומדו אני מדבר עם אנשים ולומדו אני הולך און נוסע ולומדו אני שובל לשון ולומדו אני טובל סיוורם ולומדו אני נושם נשימה ולומדו בהוספיו. ולמה אני אומר מגיל עשרים - כי מגיל זה יכולני להגיד בוודאות שהיה כך (ספר 'מלך ביפו', עמוד 28).**

קומי אוני פי בא אונך וקבוד ה' עֲלֵיךְ זָנַח וגו' פֶּל צֵאן עָדְרִי יִשְׁבְּצוּ לְךָ אֵילֵי נְהִיּוֹת וְיִשְׁתַּחֲוּיָךְ, יִצְלוּ עַל כְּצֹאן מִדְּבַר יָבֵית תַּפְאֲרֵתִי אֲפָאָר (ישעיהו ט א-ז).

וכך נפסק להלכה (או"ח סי' קסז סי"ה ברמ"א): **כי השולחן דומה למזבח והאכילה קרבן.** ובמשנה ברורה (סי"ל ללא): דומה למזבח - כמו שאמרו חז"ל (במכות נה). בזמן שביית המקדש קיים המזבח מכפר על האדם, וכעשוי שולחנו של אדם [שנותן מלחמו לדל] מכפר עליו, ודתיב (יחזקאל מא כג) 'וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'. **והאכילה - שאדם אוכל לחזק כוחותיו, ועל ידי זה יהיה בריא וחזק לעבודת ה'.**

והלא מיוחדת ומעולה היא מצות הקרבנות, שאמר עליה הש"ת כי קיומה ועשייתה יהיו לנחת רוח לפניו, כמו שנאמר בפרשת השבוע (א ט) 'אשה ריח ניחוח לה', ופירש רש"י: 'נחת רוח לפני שאמרת ונעשה רצוני. והוא הפלא ופלא, כי לא די בכך שאמר הקב"ה כי הדבר הוא לנחת רוח לפניו, אלא עוד בחר לבטא הדבר בשפתו, ואמר 'ריח ניחוח', כשנאמר גם אלא נח (בראשית כא) 'וריח ה' אית ריח הניחוח', כביכול עולה ריח טוב לפניו, כדי להשריש בקרבנו עד כמה מרומם ועולה מעשה הקרבנות לפניו יתברך שמו. נמצא כי בדומה לכך כאשר זוכה אדם ואכילתו כמה כקרבן, רהי זה זוכה להעלות ריח ניחוח לה', הוא דבר נפלא ועצום.

אלא שבמשנה ברורה מציין על אדם שולחנו של אדם שהכוונה במה שנותן מלחמו לדל, וכוונתו על פי דברי הגמרא שם, שתחילת המאמר שם הוא כך: 'והמאריך על שולחנו - דלמא אתי עמי ויהיב ליה, ודתיב (יחזקאל מא כג) 'המזבח עץ שלוש אמות גבוה, וכתיב (שם) 'וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה', פתח במזבח וסיים בשלחן. ועל זה אמרו: רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרויהו: כל זמן שביית המקדש קיים - מזבח מכפר על ישראל, ועכשיו - שולחנו של אדם מכפר עליו. ומכאן שהכוונה היא למי שמאכיל את העניים על שולחנו, עליו נאמר שהשולחן מכפר עליו כמו מזבח.

ואילו לגבי האכילה עצמה, פירש במשנה ברורה שהכוונה גם לאכילת האדם עצמו, כאשר היא נעשית לשם שמים, כדי שיהיה בריא וחזק לעבודת ה', הרי היא נחשבת כקרבן.

יתכן כי מקור הדברים במשנה במסכת אבות (פי"ג מ"ג), שם שנינו: שלשה שאכלו על שולחן אחד ואמרו עליו דברי תורה, כאילו אכלו משולחנו של מקום, שנאמר (יחזקאל מא כג) 'וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה', וכבר הקשה המהרש"א (ח"א מנחות צו, ד"ה המזבח) על דברי הגמרא במסכת ברכות ששמעו שהטעם ששולחנו של אדם מכפר עליו הוא שמתוך כך יבואו עניים ויתן להם מסעודתו, דבמסכת אבות משמע שהטעם הוא משום שאומרים דברי תורה על השולחן.

ובאמת בעיון יעקב (מנחת שם ד"ה המזבח) תירץ, ששניהם כאחד טובים, גם תנית הצדקה לעניים, וגם אמירת דברי תורה, כמו שנאמר (משלי טו ז) 'בחסד ואמת יכופר עון'. 'חסד' - אלו מתנות עניים, 'אמת' - זו תורה, כמו שנאמר (שם כג) 'אמת נקה'.

אכן כאן לפי דברי המשנה ברורה יעלה הכל יפה, כי שולחנו של אדם רומז למצות צדקה והכנסת אורחים, שמאריך לישב בשולחנו כדי ליתן מלחמו לדל, ואילו אכילת האדם עצמו אף היא נחשבת לקרבן לצד מה שאוכל כדי שיהא בו כח ללמוד תורה, ועל אחת כמה וכמה כאשר יחד עם אכילתו הרי הוא עוסק בדברי תורה. וגם לרבות